ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
7 Νοεμβρίου 1985 *

Στην υπόθεση 145/83,

Stanley George Adams, εκπροσωπούμενος από τους D. Vaughan, Q. C., και C. Prout, Barrister, Middle Temple, Λονδίνο, κατόπιν παραγγελίας του Denton Hall, Burgin και Warrens, Solicitors, με τόπο επιδόσεως στο Λουξεμβούργο το γραφείο του δικηγόρου P. Berna, 16 A, boulevard de la Foire,

ενάγων,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον N. Koch, νομικό σύμβουλο και την K. Banks, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, επικουρούμενους από τον J. Lever, Q. C., Gray's Inn, Λονδίνο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γ. Κρεμλή, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

εναγομένης,

που έχει ως αντικείμενο διαδικασία κατά τα άρθρα 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, U. Everling, K. Bahlmann και R. Joliet, προέδρους τμήματος, G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, Y. Galmot και T. F. O'Higgins, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. F. Mancini
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1985,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η εξέλιξη της διαδικασίας, τα αιτήματα καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων συνοψίζονται ως εξής:

I — Ιστορικό

A — *Σύνοψη των περιστατικών*

Στις αρχές του 1973, ο ενάγων Stanley George Adams, ο οποίος μέχρι την 31η Οκτωβρίου 1973 εργαζόταν στην εταιρία Hoffmann-La Roche & Co. (στο εξής: Roche), Βασιλεία, παρέσχε στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποδεικτικά στοιχεία, όσον αφορά ορισμένες αντιστρατευόμενες τον ανταγωνισμό μεθόδους της εταιρίας αυτής, τα οποία ώθησαν την Επιτροπή να εκδώσει την απόφασή της τής 9ης Ιουνίου 1976 με την οποία επέβαλε πρόστιμο στη Roche, το οποίο επικυρώθηκε ουσιαστικά με την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979 (Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, 85/76, [1979] ECR 461).

Στις 31 Δεκεμβρίου 1974, ο ενάγων συνελήφθη από τις ελβετικές αρχές ενώ διέβαινε τα ελβετικά σύνορα ερχόμενος από την Ιταλία. Κατά του ενάγοντος ασκήθηκε δίωξη, λόγω των πληροφοριών που είχε παράσχει στην Επιτροπή δυνάμει των άρθρων 273 και 162 του ελβετικού ποινικού κώδικα που αναφέρονται αντιστοίχως στη φανέρωση πληροφοριών σχετικά με επιχειρήσεις και στην παραβίαση του επιχειρηματικού απορρήτου. Στις 21 Μαρτίου 1975, οι ελβετικές αρχές αποφυλάκισαν προσωρινά τον ενάγοντα κατόπιν καταβολής εγγυήσεως.

Με απόφαση της 1ης Ιουλίου 1976, το Strafgericht Basel-Stadt (ποινικό δικαστήριο της Βασιλείας) κήρυξε τον ενάγοντα ένοχο παραβάσεως των προαναφερόμενων άρθρων 162 και 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Τον καταδίκασε ερήμην σε φυλάκιση ενός έτους με αναστολή. Εν συνεχεία, τα ένδικα μέσα που ασκήθηκαν κατά της αποφάσεως αυτής, καθώς και η αίτηση επαναλήψεως της διαδικασίας απορρίφθηκαν.

Στις 28 Μαΐου 1982, ο ενάγων άσκησε προσφυγή κατά της Ελβετίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η τελευταία, πάντως, με απόφαση της 9ης Μαΐου 1983, έκρινε την προσφυγή αυτή απαράδεκτη, διότι ασκήθηκε εκπρόθεσμα.

Στις 18 Ιουλίου 1983, ο ενάγων άσκησε την υπό κρίση αγωγή κατ' εφαρμογή των άρθρων 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητεί να εξεταστεί η νομιμότητα των πράξεων και/ή παραλείψεων της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και/ή των υπαλλήλων της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους όσον αφορά:

1) την κατ' επανάληψη φανέρωση πληροφοριών, κατά παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου, που είχε ως αποτέλεσμα τη σύλληψη, την κράτηση, την προσαγωγή σε δίκη και την καταδίκη του ενάγοντος στην Ελβετία, και

2) το γεγονός ότι δεν πληροφόρησε τον ενάγοντα, κατά παράβαση της υποχρέωσης που υπέχει να τον συμβουλεύσει κατά πρόσφορο τρόπο, ως προς τη δυνατότητα που είχε να προσφύγει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων· ζητεί επιπλέον να υποχρεωθεί η Επιτροπή σε καταβολή αποζημιώσεως ως αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο ενάγων συνεπεία των παραπάνω αναφερομένων πράξεων και/ή παραλείψεων.

Β — *Ο ρόλος του ενάγοντος ως πληροφοριοδότη της Επιτροπής*

1. Στις 25 Φεβρουαρίου 1973, ο ενάγων, που γεννήθηκε το 1927, εργαζόταν στη Roche από το 1964 και είχε κατά τον υπό κρίση χρόνο τη μαλτέζικη ιθαγένεια, απέστειλε στον αρμόδιο επίτροπο επί ζητημάτων ανταγωνισμού « προσωπική και εμπιστευτική » επιστολή, με την οποία κατάγγειλε ορισμένες αντιστρατευόμενες τον ανταγωνισμό μεθόδους της Roche. Ο ενάγων διευκρίνισε ότι εξακολουθούσε να εργάζεται στη Roche, αλλά ότι είχε την πρόθεση να αποχωρήσει από την εταιρία αυτή κατά το μήνα Ιούλιο του ιδίου έτους και να δημιουργήσει δική του επιχείρηση κρέατος στην Ιταλία. Έκλεινε την επιστολή του αναφέροντας:

« Σας ζητώ να μεριμνήσετε ώστε το όνομά μου να μη μνημονευτεί στο πλαίσιο της υπόθεσης αυτής. Πάντως, παραμένω πλήρως στη διάθεσή σας για να σας παράσχω άλλες πληροφορίες καθώς και έγγραφα σχετικά με κάθε ζήτημα που προκαλεί η παρούσα επιστολή. Εξάλλου, είμαι διατεθειμένος να συζητήσω κάθε σημείο με τους συνεργάτες σας ή με εσάς τον ίδιο σε οποιαδήποτε στιγμή και, αν χρειαστεί, είμαι διατεθειμένος για το σκοπό αυτό να πάρω το αεροπλάνο για το Βέλγιο ή τη Ρώμη. Επιπλέον, όταν θα έχω αποχωρήσει από τη Roche κατά τον Ιούλιο 1973, θα είμαι μάλιστα διατεθειμένος να εμφανιστώ ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου για να καταθέσω ενόρκως για την ακρίβεια των ισχυρισμών μου. Ελπίζω να με πληροφορήσετε σύντομα πώς θα μπορούσα να σας είμαι ακόμη χρήσιμος... ».

2. Με έγγραφο της 26ης Μαρτίου 1973, ο Schlieder, ο οποίος ήταν τότε γενικός διευθυντής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού (ΓΔ IV) της Επιτροπής, πρότεινε στον ενάγοντα να συζητήσει τα ζητήματα αυτά με τον Carisi, διευθυντή στο τμήμα « επιθεώρηση » της ΓΔ IV.

3. Στις 9 Απριλίου 1973, ο ενάγων είχε συνάντηση με τους υπαλλήλους της Επιτροπής Carisi και Rihoux στις Βρυξέλλες, συνάντηση κατά την οποία παρέσχε στην Επιτροπή ορισμένες πληροφορίες για τις δραστηριότητες της Roche.

4. Μετά τη συνάντηση αυτή, ο ενάγων απέστειλε στην Επιτροπή, με επιστολές που απευθύνονταν στον Carisi στις 10 και 15 Απριλίου και εν συνεχεία στις 21 Ιουλίου 1973, φωτοτυπίες διαφόρων εσωτερικών εγγράφων της Roche, ιδίως 14 υπηρεσιακά σημειώματα σχετικά με τη διαχείριση (« Management Informations »), των οποίων οι ημερομηνίες κλιμακώνονται από το Φεβρουάριο 1970 μέχρι το Σεπτέμβριο 1972, καθώς και φωτοτυπία μιας επιστολής με ημερομηνία 25 Ιουνίου 1973, την οποία απηύθυνε στους διευθυντές της Roche ο πρόεδρος της εταιρίας αυτής A. Jann. Η τελευταία επιστολή του ενάγοντος προς τον Carisi τελείωνε ως εξής:

« Με την ευκαιρία αυτή σας πληροφορώ ότι θα είμαι στη Hoffmann-La Roche μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 1973... »

5. Εν συνεχεία, κάθε σχέση του ενάγοντος με τους υπαλλήλους της Επιτροπής διακόπηκε. Στις 31 Οκτωβρίου 1973, ο ενάγων παραιτήθηκε από τη Roche και, την 1η Απριλίου 1974, εγκαταστάθηκε με τη γυναίκα του και τα τρία παιδιά του στην Ιταλία.

Γ — *Η έρευνα της Επιτροπής κατά της Roche δυνάμει του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ*

1. Κατόπιν των περιστατικών που εκτέθηκαν παραπάνω, η Επιτροπή διεξήγαγε έρευνα επί των δραστηριοτήτων της Roche στους τομείς, για τους οποίους ενημέρωσε ο ενάγων την Επιτροπή.

2. Στο πλαίσιο της έρευνας αυτής, τρεις υπάλληλοι της ΓΔ IV της Επιτροπής μετέβησαν στα γραφεία της γαλλικής θυγατρικής της Roche στο Neuilly, στις 22 Οκτωβρίου 1974. Έγιναν δεκτοί από το διευθυντή της θυγατρικής de Reynier και εξέτασαν ορισμένο αριθμό φακέλων της εταιρίας, χωρίς να ανεύρουν σ' αυτούς αντίγραφα των εγγράφων που ο ενάγων είχε αποστείλει στην Επιτροπή. Αφού ο de Reynier δήλωσε ότι δεν γνώριζε την ύπαρξη των εγγράφων αυτών, οι υπάλληλοι της Επιτροπής απάντησαν ότι ήταν βέβαιοι για

την ύπαρξη τέτοιων εγγράφων, δεδομένου ότι οι ίδιοι είχαν στην κατοχή τους αντίγραφα, και του επέδειξαν δέσμη εγγράφων χωρίς πάντως να του επιτρέψουν να τα εξετάσει. Εξάλλου, όταν ο de Reynier ρώτησε τους υπαλλήλους πώς η Επιτροπή απέκτησε τα έγγραφα αυτά, οι υπάλληλοι αρνήθηκαν να του απαντήσουν, αλλά ανέφεραν ότι « η Επιτροπή λαμβάνει συχνά πληροφορίες χωρίς να τις έχει ζητήσει ».

3. Στις 29 Οκτωβρίου 1974, ένας υπάλληλος της ΓΔ IV μετέβη για δεύτερη φορά στα γραφεία της γαλλικής θυγατρικής της Roche, ενώ δύο άλλοι υπάλληλοι επισκέφθηκαν τη βελγική θυγατρική της. Οι υπάλληλοι ήταν εφοδιασμένοι με αντίγραφα των δεκατεσσάρων υπηρεσιακών σημειωμάτων σχετικά με τη διαχείριση, καθώς και της επιστολής της 25ης Ιουνίου 1973 που απηύθυνε στους διευθυντές της Roche ο πρόεδρός της. Ετοιμάζοντας τα αντίγραφα αυτά, είχαν μεριμνήσει για την απόκρυψη των αποσπασμάτων που θεωρούσαν ικανά να αποκαλύψουν ειδικότερα την πηγή των εγγράφων. Οι υπάλληλοι της Επιτροπής έγιναν δεκτοί από τους de Reynier και Vandendael, διευθυντές των αντίστοιχων θυγατρικών, οι οποίοι εξέτασαν τα αντίγραφα των εγγράφων προκειμένου να εξακριβωθεί η γνησιότητά τους. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών, οι de Reynier και Vandendael ρώτησαν και οι δύο τους υπαλλήλους της Επιτροπής πώς τα έγγραφα αυτά περιήλθαν στην κατοχή της, ερώτηση στην οποία οι υπάλληλοι αρνήθηκαν να απαντήσουν. Τέλος, οι υπάλληλοι παρέδωσαν τα εν λόγω αντίγραφα στους υπαλλήλους της Roche και σε αντάλλαγμα έλαβαν επιβεβαίωση της γνησιότητας των εγγράφων.

4. Στις 9 Ιουνίου 1976, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 76/642, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (IV/29.020-βιταμίνες) (OJ L 223, σ. 27). Με την απόφαση αυτή η Επιτροπή διαπίστωνε ότι η εταιρία Roche προέβη σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της στη χονδρική αγορά βιταμινών και της επέβαλε πρόστιμο 300 000 λογιστικών μονάδων. Εν συνεχεία, η απόφαση επικυρώθηκε με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, το οποίο πάντως μείωσε το ύψος του προστίμου σε 200 000 λογιστικές μονάδες.

Δ — Η ποινική δίωξη που κίνησαν οι ελβετικές αρχές κατά του ενάγοντος

1. Από τις 8 Νοεμβρίου 1974, ο ελβετός δικηγόρος Alder, ενεργώντας για λογαριασμό της εταιρίας Roche, μετέβη στη ΓΔ IV και προσπάθησε να εξακριβώσει πώς τα προαναφερόμενα έγγραφα περιήλθαν στην κατοχή της Επιτροπής. Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας, έθεσε το ερώτημα αν ήταν πράγματι αναγκαίο, όπως προετίθετο να κάνει η Roche, να κινηθεί η διαδικασία δυνάμει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα για « οικονομική κατασκοπεία », εφόσον αυτό που προείχε ήταν να γίνει γνωστή η πηγή των « διαρροών » και να ληφθούν, στους κόλπους της Roche, τα αναγκαία μέτρα για να αποφευχθεί η επανάληψη παρόμοιων διαρροών. Ο Alder επισήμανε ότι αν η Επιτροπή δεχόταν να δώσει το όνομα του πληροφοριοδότη ή να αναφέρει αν αυτός βρισκόταν ή όχι στη Βασιλεία, η Roche ήταν διατεθειμένη να παράσχει τα αναγκαία έγγραφα και στοιχεία για την έρευνα της Επιτροπής και, επιπλέον, να μη ζητήσει την άσκηση ποινικής διώξεως κατά του πληροφοριοδότη. Οι υπάλληλοι της ΓΔ IV αρνήθηκαν καταρχάς να αναφέρουν την προέλευση των αντιγράφων, τελικά όμως δέχτηκαν να εξετάσουν την περίπτωση να αποκαλύψουν αν το πρόσωπο που είχε διαβιβάσει τα αντίγραφα ήταν ή όχι υπάλληλος της εταιρίας Roche.

2. Όταν ο Schlieder πληροφορήθηκε την πρόταση του Alder, δήλωσε ότι σε καμιά περίπτωση η Επιτροπή δεν θα μετέβαλλε τη γενική πρακτική της που συνίσταται στο να μην αποκαλύπτει την ταυτότητα των πληροφοριοδοτών. Κατά συνέπεια, στις 6 Δεκεμβρίου 1974, ο Alder πληροφορήθηκε ότι η Επιτροπή δεν ήταν διατεθειμένη να του πει αν το πρό-

σωπο που είχε διαβιβάσει τα εν λόγω έγγραφα ήταν υπάλληλος της εταιρίας Roche και ότι δεν επιθυμούσε να συζητήσει την προέλευση των εγγράφων που είχε στην κατοχή της.

3. Στις 18 Δεκεμβρίου 1974, ο Alder απηύθυνε, για λογαριασμό της Roche, επιστολή στην εισαγγελική αρχή της Βέρνης, με την οποία υπέβαλε μήνυση κατά αγνώστου για αποκάλυψη επιχειρηματικών πληροφοριών, κατά παράβαση κυρίως του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα, και ζήτησε να διαταχθεί σχετική ανάκριση. Από την επιστολή αυτή προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι κατά τις επισκέψεις των υπαλλήλων της Επιτροπής στις θυγατρικές της Roche στο Neuilly και στις Βρυξέλλες στις 29 Οκτωβρίου 1974, « κατέστη δυνατό, με τη συναίνεση των προαναφερόμενων υπαλλήλων της Κοινότητας, να ληφθούν φωτοτυπίες των εγγράφων της Roche που βρίσκονται στην κατοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες περιέχονται στη δικογραφία ». Εξάλλου, ο Alder επισήμανε, βασιζόμενος κυρίως στις φωτοτυπίες αυτές, ότι οι έρευνες που έγιναν ως προς την πηγή των πληροφοριών επέτρεπαν το συμπέρασμα ότι η πηγή αυτή έπρεπε να αναζητηθεί καταρχάς και προπάντων σε κάποια ομάδα έρευνας της αγοράς και ότι ο κύριος ύποπτος ήταν ο ενάγων. Σχετικά, ο Alder υπογράμμισε ότι μετά τη συζήτησή του με τους υπαλλήλους της Επιτροπής στις 8 Νοεμβρίου 1974 είχε την εντύπωση ότι ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής δεν εργαζόταν πλέον στη Roche.

4. Στις 31 Δεκεμβρίου 1974, ο ενάγων συνελήφθη από τις ελβετικές αρχές ενώ, ερχόμενος από την Ιταλία, διέβαινε τα ελβετικά σύνορα μαζί με τη γυναίκα του και τα τρία παιδιά του. Την ίδια ημέρα ανακρίθηκε από τους υπαλλήλους της αστυνομικής υπηρεσίας της ελβετικής εισαγγελικής αρχής και η ανάκριση συνεχίστηκε την 1η Ιανουαρίου 1975. Κατά τη διάρκεια της ανάκρισης αυτής, οι αστυνομικοί πληροφόρησαν τον ενάγοντα ότι υπάλληλοι της Επιτροπής επέδειξαν σε υπαλλήλους του ομίλου Roche υπηρεσιακά σημειώματα που αφορούσαν τη διαχείριση, καθώς και μία επιστολή του προέδρου της Roche. Από τα επίσημα πρακτικά της ανάκρισης προκύπτει ότι ο ενάγων παραδέχτηκε ότι είναι ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής και ότι ήταν « πάρα πολύ πιθανό » ότι έδωσε στην Επιτροπή τα πληροφοριακά σημειώματα ως προς τη διαχείριση.

5. Την 1η Ιανουαρίου 1975, διατυπώθηκε αρμοδίως κατηγορία κατά του ενάγοντος για οικονομική κατασκοπεία δυνάμει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Δεν του επιτράπηκε να επικοινωνήσει με την οικογένειά του και τέθηκε σε απομόνωση σε φυλακή του Λουγκάνο, μετά δε στη Βασιλεία. Κατά τη διάρκεια της προφυλάκισής του, ανακρίθηκε συχνά από υπαλλήλους της ελβετικής εισαγγελικής αρχής. Επίσης, η σύζυγός του ανακρίθηκε στις αρχές Ιανουαρίου, στο αστυνομικό τμήμα του Λουγκάνο. Στις 10 Ιανουαρίου η σύζυγός του αυτοκτόνησε.

6. Από τα πρακτικά των ανακρίσεων που έγιναν από τις 22 μέχρι τις 24 Ιανουαρίου 1975 προκύπτει ότι ο ενάγων υποστήριξε ότι παρέσχε προφορικά πληροφορίες στην Επιτροπή, αλλά δεν της παρέδωσε κανένα έγγραφο. Ο ενάγων αμφισβήτησε ότι ομολόγησε ότι είχε δώσει έγγραφα στην Επιτροπή και δήλωσε ότι τα πρακτικά της 31ης Δεκεμβρίου 1974/1ης Ιανουαρίου 1975 δεν ανέφεραν σωστά τα λεχθέντα από αυτόν, πιθανώς διότι οι πρώτες αυτές ανακρίσεις έγιναν χωρίς την παρουσία διερμηνέα.

7. Στις 25 Ιανουαρίου 1975, ένας υπάλληλος της ΓΔ IV έλαβε ανώνυμη επιστολή που τον πληροφορούσε για τη σύλληψη του ενάγοντος και ζητούσε την παρέμβαση της Επιτροπής υπέρ του ενάγοντος. Μόνο με την επιστολή αυτή, η Επιτροπή πληροφορήθηκε τη σύλληψη του ενάγοντος.

8. Όπως φαίνεται, στις αρχές Φεβρουαρίου 1975 ο Alder και ο Schlieder, υπάλληλος της

Επιτροπής, είχαν τηλεφωνική επικοινωνία, κατά τη διάρκεια της οποίας ο τελευταίος παραδέχτηκε ότι ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής ήταν ο ενάγων. Σχετικά, από σημειώσεις που έλαβε στις 14 Φεβρουαρίου 1975 ο αξιωματικός της ελβετικής αστυνομίας Wick προκύπτει ότι ο τελευταίος αυτός πληροφόρησε την ίδια ημέρα το δικηγόρο Portmann, συνάδελφο του Bollag, ελβετό δικηγόρο, τον οποίο ο ενάγων είχε καταρχάς επιλέξει ως συνήγορο, ότι ένας ανώτερος υπάλληλος της Επιτροπής είχε κατονομάσει τον ενάγοντα ως αυτόν που διαβίβασε τα έγγραφα και ως την πηγή των πληροφοριών της Επιτροπής. Εν συνεχεία, ο Portmann έσπευσε να πληροφορήσει τον ενάγοντα για τη συνομιλία του με τον Wick.

9. Στις 21 Μαρτίου 1975, ο ενάγων αποφυλακίστηκε προσωρινά έναντι εγγυήσεως 25 000 ελβετικών φράγκων, ποσό που συγκεντρώθηκε από φίλους και συγγενείς.

10. Τον Απρίλιο 1975, ο ενάγων μετέσχε σε σύσκεψη με τρεις υπαλλήλους της Επιτροπής, οι οποίοι του υποσχέθηκαν ότι η Επιτροπή θα κατέβαλλε τα κατά νόμο έξοδα, τα οποία λογικώς θα συνεπήγετο η άμυνά του κατά της κατηγορίας που διατυπώθηκε εναντίον του στην Ελβετία. Η Επιτροπή πράγματι κατέβαλε το ποσό της εγγύησης και πλήρωσε την αμοιβή του δικηγόρου Bollag, το δε συνολικό ποσό που καταβλήθηκε ανέρχεται περίπου σε 110 000 ελβετικά φράγκα. Εξάλλου, η Επιτροπή ζήτησε ειδική μελέτη επί του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα, αντίγραφο της οποίας δόθηκε στον ενάγοντα.

11. Την 1η Ιουλίου 1976, το ποινικό δικαστήριο της Βασιλείας έκρινε τον ενάγοντα ένοχο παραβάσεως των άρθρων 162 και 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Τον καταδίκασε ερήμην σε ενός έτους φυλάκιση με αναστολή, στην κατάσχεση της εγγύησης, στα δικαστικά έξοδα και του απαγόρευσε τη διαμονή στην Ελβετία επί πέντε έτη. Η απόφαση, η οποία συντάχθηκε στα γερμανικά, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα αποσπάσματα:

« ...

Περιστατικά περιλαμβανόμενα στην κατηγορία

...

Στις 22 και στις 29 Οκτωβρίου 1974, υπάλληλοι της Επιτροπής προσηκόντως εντεταλμένοι επισκέφθηκαν τον Michel de Reynier, διευθυντή της Hoffmann-La Roche & Co. AG στο Neuilly, Γαλλία, και άρχισαν λεπτομερείς έρευνες ως προς το μερίδιο της αγοράς, τους πελάτες, τις τιμές, τους όρους πωλήσεως, κλπ., στην αγορά των βιταμινών. Εν συνεχεία, ζήτησαν να τους παραδοθούν τα "Management Informations" και τελικά έφτασαν μέχρι του να αναζητήσουν οι ίδιοι τα εν λόγω έγγραφα.

Επειδή οι προσπάθειές τους δεν απέδωσαν, παρέδωσαν στον M. de Reynier τις ανωτέρω αναφερόμενες 16 φωτοτυπίες (15 "Management Informations" και την επιστολή της 25ης Ιουνίου 1973 του προέδρου της Roche)... και του επιβεβαίωσαν ότι επρόκειτο για αντίγραφα εγγράφων της εταιρίας Roche της Βασιλείας ...

Σκεπτικό

...

2. *Τα περιστατικά*

2.1. Τα *περιστατικά* που περιγράφονται στην κατηγορία θεμελιώθηκαν με αποδείξεις που προσκομίστηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης, εκτός από δύο δευτερεύοντα σημεία... Πρώτον, τα εν λόγω έγγραφα "Management Informations" ήταν 14 και όχι 15 ...

2.2. Ο *κατηγορούμενος παραδέχεται κυρίως* ότι έστειλε επιστολή στην Επιτροπή στις αρχές του 1973 και ότι, λίγο χρόνο μετά, το Μάρτιο ή τον Απρίλιο 1973, πέρασε μια ημέρα στις Βρυξέλλες, σε συνεδρίαση με διάφορους υπαλλήλους της γενικής διεύθυνσης VI, αρμόδιας για ζητήματα ανταγωνισμού. Παραδέχεται ότι, κατά τη διάρκεια της σύσκεψης, ενημέρωσε προφορικά τους υπαλλήλους για όλες του τις παρατηρήσεις και την πείρα του, όσον αφορά αυτό που, κατά τη γνώμη του, συνιστούσε αντιστρατευόμενα τον ανταγωνισμό τεχνάσματα εκ μέρους του εργοδότη του και των

ανταγωνιστών ή πελατών του τελευταίου αυτού, στην αγορά των βιταμινών. Κατά τον Adams, οι συνομιλίες περιστράφηκαν γύρω από τις πληροφορίες και οδηγίες που περιλαμβάνονταν στα έγγραφα "Management Informations" και στην επιστολή Jann, επιμένοντας κυρίως στις συμφωνίες παραγωγής, πωλήσεως και τιμών, τις μειώσεις παραγωγής, τις συμφωνίες πίστεως και τις μυστικές συσκέψεις μεταξύ διευθυντικών στελεχών των διαφόρων χημικών εταιριών, κατά τη διάρκεια των οποίων συζητήθηκαν συμφωνίες καταμερισμού της διεθνούς αγοράς.

Το γεγονός ότι ο Adams ήταν ο πληροφοριοδότης προκύπτει επίσης από την τηλεφωνική επικοινωνία του Schlieder, υπαλλήλου της Επιτροπής, με τον Alder, δικηγόρο που εκπροσωπεί τη μηνύτρια ...

2.3. Δύο δευτερεύοντα περιστατικά *αμφισβητούνται*, ήτοι το γεγονός ότι *τα έγγραφα "Management Informations" και η επιστολή Jann παραδόθηκαν σε υπαλλήλους της Επιτροπής* και ότι υπήρξαν αργότερα *επαφές τηλεφωνικώς και γραπτώς με υπαλλήλους στις Βρυξέλλες*.

2.3.1. Πρέπει να ληφθεί ως βάση το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει στην κατοχή της φωτοτυπίες των εν λόγω εγγράφων, όπως προκύπτει από τις σαφείς μαρτυρικές καταθέσεις των de Reynier και Vandendael, στους οποίους οι υπάλληλοι της Επιτροπής επέδειξαν τα εν λόγω έγγραφα "Management Informations" και την επιστολή Jann ...

2.3.2. ... Τέλος, πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι κατά την επίσκεψη στις Βρυξέλλες, την άνοιξη 1973, η επιστολή Jann δεν υπήρχε ακόμη, εφόσον έχει ημερομηνία 25 Ιουνίου 1973. Κατά συνέπεια, ο Adams πρέπει να είχε κατ' ανάγκη επαφές με την Επιτροπή και μετά την επίσκεψή του στις Βρυξέλλες.

... »

12. Ο ενάγων εφεσίβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Appellationsgericht Basel-Stadt (Εφετείο της Πόλης της Βασιλείας). Στις 27 Σεπτεμβρίου 1977, το εν λόγω εφετείο απέρριψε την έφεση του ενάγοντος, ακύρωσε όμως την απαγόρευση διαμονής. Στην απόφαση γίνεται μεταξύ άλλων δεκτό ότι « στις 29 Οκτωβρίου 1974, υπάλληλοι της ΕΟΚ επέδειξαν (δεκατέσσερα έγγραφα με τίτλο "Management Informations" και την επιστολή της 25ης Ιουνίου 1973 του προέδρου της Roche)... στο μάρτυρα de Reynier, στο Παρίσι, ο οποίος με τη σειρά του έλαβε φωτοτυπίες... ». Από έγγραφο της 6ης Ιανουαρίου 1978 προκύπτει ότι η Επιτροπή διαβίβασε στον ενάγοντα αγγλική μετάφραση της απόφασης αυτής.

13. Τα ένδικα μέσα που ασκήθηκαν ενώπιον του Bundesgericht (ελβετικού ομοσπονδιακού ακυρωτικού) απορρίφθηκαν την 21η Απριλίου και 3η Μαΐου 1978.

14. Το Φεβρουάριο 1979, ο ενάγων ανακάλεσε την πληρεξουσιότητα από το δικηγόρο του Bollag και ανέθεσε την υπεράσπισή του στο δικηγόρο Βέρνης Diefenbacher.

15. Η αίτηση με την οποία ζητήθηκε η επανάληψη της διαδικασίας στην Ελβετία απορρίφθηκε από το Εφετείο της Πόλης της Βασιλείας στις 25 Νοεμβρίου 1981 και από το Bundesgericht στις 17 Φεβρουαρίου 1982.

Ε — *Το σχέδιο εκτροφής του ενάγοντος στην Ιταλία*

1. Από την 1η Απριλίου 1974, ο ενάγων είχε εγκατασταθεί με την οικογένειά του στην Ιταλία με την πρόθεση να επιδοθεί στην εκτροφή χοίρων. Προς το σκοπό αυτό, ο ενάγων αγόρασε δέκα εκτάρια γης, αντί ποσού 75 000 στερλινών που κατέβαλε εξ ολοκλήρου από ίδια κεφάλαια. Επιπλέον, επένδυσε 50 000 στερλίνες για τη διαμόρφωση του εδάφους με σκοπό την κατασκευή και τη θεμελίωση οκτώ μεγάλων χοιροστασίων, ενός τριβείου ζωοτροφών και ενός συγκροτήματος γραφείων.

2. Στις 21 Μαρτίου 1975, ημερομηνία κατά την οποία αποφυλακίστηκε προσωρινά από τις ελβετικές αρχές, ο ενάγων επανήλθε στην κατοικία του στην Ιταλία. Διαπίστωσε ότι οι εμπορικές τράπεζες και οι δημόσιοι οργανισμοί επιδοτήσεων, οι οποίοι, πριν από τη σύλληψή του, δέχτηκαν να χρηματοδοτήσουν την εκμετάλλευσή του, δεν ήταν πλέον διατεθει-

μένοι να το κάνουν. Το 1977 πάντως, κατόπιν παρεμβάσεως, μεταξύ άλλων, της Επιτροπής, ο ενάγων πήρε εκ νέου υπόσχεση δανείου και κρατικής επιδοτήσεως ως συνεισφοράς στη χρηματοδότηση των επενδύσεών του για την κατασκευή γεωργικών κτιρίων. Κατά συνέπεια, άρχισε την οικοδόμηση, αλλά το σχετικό πρόγραμμα είχε καθυστέρηση σε σχέση με το σχέδιο που είχε συμφωνηθεί με τις αρχές, λόγω του ότι ο ενάγων δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει τα αναγκαία χρηματικά μέσα.

3. Λόγω του διαπιστωθέντος ελλείμματος, οι δημόσιοι οργανισμοί επιδοτήσεων κατέσχεσαν την περιουσία του ενάγοντος και υπέβαλαν μήνυση εναντίον του για απιστία. Στις 20 Δεκεμβρίου 1979, ο ενάγων συνελήφθη στην Ιταλία, μετά δε αποφυλακίστηκε προσωρινά έναντι εγγυήσεως στις 12 Φεβρουαρίου 1980.

ΣΤ — *Η προσφυγή του ενάγοντος κατά της Ελβετίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*

1. Στις 28 Μαΐου 1982, ο ενάγων άσκησε προσφυγή κατά της Ελβετίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ισχυριζόμενος ότι η ποινική δίωξη που ασκήθηκε εναντίον του από τις ελβετικές αρχές διεξήχθη μυστικά, ερήμην του και κατά παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, της 4ης Νοεμβρίου 1950 (OJ 1977, C 103, σ. 1), το οποίο εξασφαλίζει σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δικαίως και δημοσία από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο και η απόφαση να εκδοθεί δημοσία. Εξάλλου, με τη δίωξη παραβιάστηκε το άρθρο 10 της Σύμβασης, που εξασφαλίζει το δικαίωμα της ελευθερίας εκφράσεως.

2. Με απόφαση της 9ης Μαΐου 1983, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη διότι ασκήθηκε εκπρόθεσμα, δηλαδή περισσότερο από έξι μήνες μετά την έκδοση της απόφασης του ελβετικού ομοσπονδιακού ακυρωτικού.

3. Σχετικά με αυτό, ο πρώην δικηγόρος του ενάγοντος Bollag, στην από 11 Οκτωβρίου επιστολή, έγραψε στον εντολέα του, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

« Ζητείτε να πληροφορηθείτε για ποιο λόγο η περίπτωσή σας δεν ήχθη ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Απαντώ στο ερώτημά σας ως εξής:

Έλαβα οδηγίες, αφενός, από σας τον ίδιο, αφετέρου, από την Επιτροπή της ΕΟΚ. Καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας βρισκόσαστε σε στενή επαφή με την Επιτροπή, η οποία σας πληροφορούσε συνεχώς για όλες τις δυνατές ενέργειες.

...

Επομένως, ουδέποτε είχα εντολή να προσφύγω στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την υπόθεσή σας... ».

Ζ — *Οι αιτήσεις του ενάγοντος προς την Επιτροπή με τις οποίες ζητούσε αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη*

1. Με τηλετύπημα της 14ης Μαρτίου 1980, ο ενάγων πληροφόρησε την Επιτροπή ότι είχε ανάγκη χρημάτων. Στις 29 Μαΐου 1980, η Επιτροπή παρέδωσε στον ενάγοντα επιταγή ποσού 50 εκατομμυρίων λιρών Ιταλίας.

2. Με επιστολή της 30ής Μαΐου 1980, ο Diefenbacher πληροφόρησε την Επιτροπή ότι ο ενάγων δεν είχε την πρόθεση, λόγω της πληρωμής αυτής, να παραιτηθεί από τα δικαιώματά του έναντι της Επιτροπής. Με επιστολή της 24ης Ιουνίου 1980, ο Diefenbacher ζήτησε από τον πρόεδρο της Επιτροπής να « ορίσει ημερομηνία... για να συζητηθεί το ζήτημα του οριστικού καθορισμού της οφειλόμενης αποζημίωσης στον Adams για τη ζημία που υπέστη κατόπιν μεταδόσεως πληροφοριών στην ΕΟΚ... ». Τέλος, με επιστολή της 18ης Αυγού-

στου 1980, ο Diefenbacher επισήμανε στην Επιτροπή ότι « περιήλθε στην κατοχή του αποδεικτικό στοιχείο που θεμελιώνει κατά τρόπο μοναδικό την άμεση ευθύνη της Επιτροπής για την αξιολύπητη κατάσταση του Adams ».

II — Γραπτή διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

Με δικόγραφο που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 18 Ιουλίου 1983, ο ενάγων άσκησε την υπό κρίση αγωγή.

Με την αγωγή του, ο *ενάγων* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να υποχρεώσει την Επιτροπή στην καταβολή αποζημιώσεως προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο ενάγων συνεπεία των παρανόμων πράξεων και/ή παραλείψεων της Επιτροπής και/ή των υπαλλήλων της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους·

— εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Η *Επιτροπή* με το υπόμνημα αντικρούσεως ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αγωγή·

— να καταδικάσει τον ενάγοντα στα δικαστικά έξοδα.

Με Διάταξη του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 27ης Οκτωβρίου 1983, χορηγήθηκε στον ενάγοντα το ευεργέτημα πενίας.

Με Διάταξη του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 22ας Μαρτίου 1984, διορίστηκαν δικηγόροι για τον ενάγοντα.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο διέταξε τη διεξαγωγή αποδείξεων, την οποία ανέθεσε στο δεύτερο τμήμα. Εξάλλου, κάλεσε την Επιτροπή να προσκομίσει πλήρη αντίγραφα (όχι ρετουσαρισμένα) των εγγράφων που ο ενάγων της διαβίβασε το 1973.

Την 31η Ιανουαρίου και την 1η Φεβρουαρίου 1985, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) προέβη στην εξέταση του ενάγοντος, του πρώην ελβετού δικηγόρου του ενάγοντος Portmann και διαφόρων πρώην ή υπηρετούντων υπαλλήλων της Επιτροπής.

Μετά το πέρας της διεξαγωγής αποδείξεων, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς περαιτέρω διεξαγωγή αποδείξεων. Πάντως, σε συμφωνία με τους διαδίκους, αποφασίστηκε σε πρώτο στάδιο να περιοριστεί η διαδικασία αυτή στα ζητήματα υπάρξεως μιας βάσεως που να θεμελιώνει ευθύνη και στην ενδεχόμενη παραγραφή του αιτήματος της αγωγής.

III — Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων

Η αγωγή στηρίζεται στον ισχυρισμό του ενάγοντος σύμφωνα με τον οποίο η Επιτροπή υπέχει ευθύνη λόγω:

Α) παραβάσεως της υποχρέωσης τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου, διότι αποκάλυψε κατ' επανάληψη την ταυτότητά του ως πληροφοριοδότη της Επιτροπής, πράγμα που είχε ως συνέπεια τη σύλληψή του, την κράτησή του, την προσαγωγή του σε δίκη και την καταδίκη του στην Ελβετία, και

Β) παραβάσεως της υποχρέωσης να τον συμβουλεύσει κατά πρόσφορο τρόπο ως προς τη δυνατότητα να προσφύγει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Α — Επί της προβαλλόμενης παραβάσεως της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος

α) Επί της υπάρξεως παράνομης πράξεως που μπορεί να καταλογιστεί στην Επιτροπή

i) Επί του ζητήματος κατά πόσον η Επιτροπή είχε υποχρέωση να τηρήσει το απόρρητο έναντι του ενάγοντος, αφού ο τελευταίος εγκατέλειψε την εργασία του στη Roche

1. Ο *ενάγων* προβάλλει ότι οι σχέσεις μεταξύ αυτού και της Επιτροπής, περιλαμβανομένων

και των πληροφοριών που ανακοίνωσε στην τελευταία, είχαν στην πραγματικότητα εμπιστευτικό χαρακτήρα. Αυτό προκύπτει σαφώς, αφενός, από την επιστολή της 25ης Φεβρουαρίου 1973, που ο ενάγων απηύθυνε στην Επιτροπή, καθώς και από τις συνομιλίες που έγιναν κατά τη συνάντηση της 9ης Απριλίου 1973, αφετέρου, τόσο από τις γενικές αρχές που είναι κοινές στο δίκαιο των κρατών μελών όσο και από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στην Επιτροπή το άρθρο 214 της Συνθήκης και το άρθρο 20 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

1.1. Ο ενάγων παρατηρεί ότι το γεγονός ότι έκλεισε την επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 λέγοντας ότι ήταν ακόμη διατεθειμένος να επιβεβαιώσει ενόρκως ενώπιον του Δικαστηρίου την ακρίβεια της μαρτυρίας του σημαίνει ότι η ταυτότητα του πληροφοριοδότη δεν έπρεπε να αποκαλυφθεί παρά μόνο από τον ίδιο, δημοσίως, αφού η Επιτροπή θα είχε περατώσει την έρευνά της και αφού θα είχε επιληφθεί της υποθέσεως το Δικαστήριο. Η τελική αυτή φράση δεν σημαίνει επομένως ότι ο ενάγων ήταν διατεθειμένος σε οποιαδήποτε στιγμή να παραιτηθεί από το απόρρητο.

1.2. Ο ενάγων αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής, ότι ο ίδιος ουδέποτε θεώρησε ότι η Επιτροπή είχε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντί του. Πρώτον, εγκαταλείποντας την εργασία του στη Roche και την Ελβετία για την Ιταλία, έδωσε στον Carisi, υπάλληλο της Επιτροπής, τις χρήσιμες πληροφορίες που θα του επέτρεπαν ενδεχομένως να έλθει σε επαφή μαζί του. Δεύτερον, δεν μπορεί να κατηγορηθεί για οποιαδήποτε αδιαφορία, διότι δεν προσήψε στους υπαλλήλους της Επιτροπής, όταν τους συνάντησε τον Απρίλιο του 1975, ότι επέδειξαν σε υπαλλήλους της Roche τα έγγραφα που ο ίδιος έδωσε στην Επιτροπή. Πράγματι, κατά την ημερομηνία αυτή, ο ενάγων αγνοούσε τις συνθήκες αυτού του περιστατικού, καθώς και τις συνέπειές του όσον αφορά την αποκάλυψη της ταυτότητάς του ως πληροφοριοδότη. Ειδικότερα, δεν είχε λόγο να πιστεύει και δεν πίστεψε αυτό που του αποκάλυψε σχετικά η αστυνομία, καθόσον θεωρούσε ότι επρόκειτο για μέσο για να του αποσπάσει ομολογία χωρίς πραγματική απόδειξη. Εξάλλου, το γεγονός και μόνο ότι η Επιτροπή επέδειξε ορισμένα έγγραφα, δεν ήταν αρκετό αυτό καθαυτό για να τον καταστήσει προσεκτικό ως προς τις περιστάσεις που θα είχαν ως συνέπεια την ευθύνη της Επιτροπής λόγω παραβάσεως της υποχρέωσης τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου έναντι του ενάγοντος. Τέλος, ο ενάγων αμφισβητεί ότι δεν προειδοποίησε την Επιτροπή ότι ήταν δυνατό να συναχθεί από τα έγγραφα ότι ήταν το πρόσωπο που τα είχε προμηθεύσει.

1.3. Ο ενάγων υπογραμμίζει ότι η συμπεριφορά της Επιτροπής αποδεικνύει ότι η τελευταία θεωρούσε ότι δεσμευόταν από την υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος. Έτσι, η Επιτροπή επανειλημμένως απέφυγε σκόπιμα να κατονομάσει τον πληροφοριοδότη της — μέχρι τις αρχές του 1975, όταν το όνομα αποκαλύφθηκε από τον Schlieder — χωρίς να γίνει διάκριση μεταξύ των προγενέστερων και των μεταγενέστερων του Οκτωβρίου 1973 περιόδων. Εξάλλου, οι προσπάθειες της Επιτροπής για να βοηθήσει τον ενάγοντα δείχνουν ότι αναγνώριζε, αφενός, ότι υπήρχε άμεση σχέση μεταξύ της σύλληψης του ενάγοντος και της αποτελμάτωσης των εμπορικών του δραστηριοτήτων στην Ιταλία, αφετέρου, ότι υπήρχε υποχρέωση αποκαταστάσεως της κατάστασης.

2. Η *Επιτροπή* αμφισβητεί ότι δεσμευόταν από την υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος, αφότου εγκατέλειψε την εργασία του στη Roche. Σχετικά με αυτό, βασίζεται στις ρητές δηλώσεις του ενάγοντος

κατά τη στιγμή που έδωσε στην Επιτροπή την πληροφορία και τα έγγραφα που αφορούσαν τις δραστηριότητες της Roche. Εξάλλου, τα μεταγενέστερα γεγονότα επιβεβαίωσαν την ανυπαρξία μιας τέτοιας υποχρεώσεως.

2.1. Η Επιτροπή αναφέρεται στη ρητή δήλωση, στην οποία προέβη ο ενάγων με την από 25 Φεβρουαρίου 1973 επιστολή του, αναφέροντας ότι όταν θα εγκατέλειπε τη Roche θα ήταν διατεθειμένος να εμφανιστεί « ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου » για να καταθέσει ενόρκως ως προς την ακρίβεια των ισχυρισμών του. Πάντως, η δήλωση αυτή δεν μπορούσε λογικά να ερμηνευτεί, όπως ισχυρίζεται ο ενάγων, ότι σήμαινε μόνο ότι ήταν διατεθειμένος να καταθέσει ενώπιον του Δικαστηρίου, αφού η Επιτροπή θα είχε λάβει αρμοδίως απόφαση κατά της Roche. Καίτοι ο ενάγων δεν επιθυμούσε να αναφερθεί το όνομά του στην υπόθεση αυτή, καθόσον διάστημα θα εξακολουθούσε να εργάζεται στη Roche, η επιστολή κατέδειξε ότι η επιφύλαξη αυτή θα έπαυε να ισχύει από τη στιγμή που ο ενάγων θα εγκατέλειπε την εργασία του, πράγμα που σκεφτόταν να κάνει τον Ιούλιο 1973.

2.2. Επιπλέον, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο ίδιος ο ενάγων ουδέποτε θεώρησε εν συνεχεία ότι η Επιτροπή υπείχε έναντί του παρόμοια υποχρέωση. Πράγματι, η συμπεριφορά του δείχνει ότι μετά την αποχώρησή του από τη Roche λίγο ενδιαφερόταν αν θα εξακριβωνόταν ότι ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής και, επομένως, η τελευταία είχε βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι αυτό ήταν αδιάφορο για τον ενάγοντα. Πρώτον, όταν ο ενάγων εγκατέλειψε την εργασία του στη Roche και την Ελβετία για την Ιταλία, δεν πληροφόρησε καν την Επιτροπή για τη νέα του διεύθυνση, ώστε η τελευταία δεν γνώριζε τον τόπο διαμονής του. Ειδικότερα, ο Carisi αμφισβήτησε ότι έλαβε σχετική ειδοποίηση. Δεύτερον, κατά τη συνάντησή του με τους υπαλλήλους της Επιτροπής, τον Απρίλιο 1975, ο ενάγων κατά κανέναν τρόπο δεν προσήψε στην Επιτροπή ότι αποκάλυψε τα έγγραφα στη Roche, καίτοι κατά τη στιγμή εκείνη γνώριζε καλώς, μετά τις αποκαλύψεις της αστυνομίας, ότι η Επιτροπή επέδειξε σε πρόσωπα του ομίλου Roche τα υπηρεσιακά σημειώματα σχετικά με τη διαχείριση και επιστολή που απηύθυνε στους διευθυντές της Roche ο πρόεδρος του ομίλου. Στην πραγματικότητα, η απόφαση του ποινικού δικαστηρίου της πόλεως της Βασιλείας αναφέρει ότι « τα εν λόγω έγγραφα βρίσκονταν στο τραπέζι κατά τη διάρκεια της ανάκρισης και γινόταν συνεχώς αναφορά σ' αυτά ». Κατά τη συνάντηση με τους υπαλλήλους της Επιτροπής τον Απρίλιο 1975, ο ενάγων δήλωσε ότι η αστυνομία του επέδειξε αντίγραφα των εν λόγω εγγράφων και ότι αντελήφθη αμέσως ότι επρόκειτο για τα έγγραφα που είχε δώσει στην Επιτροπή. Τέλος, ο ενάγων ουδέποτε ανέφερε στην Επιτροπή οποιαδήποτε ανησυχία σε σχέση με το γεγονός ότι η ταυτότητά του ως προσώπου το οποίο προμήθευσε τα εν λόγω έγγραφα μπορούσε να συναχθεί από αυτά τα ίδια τα έγγραφα. Εξάλλου, τον Ιανουάριο 1978, η Επιτροπή απέστειλε στον ενάγοντα αγγλική μετάφραση της απόφασης του Εφετείου της Πόλης της Βασιλείας που περιέγραφε τη γενομένη από τους υπαλλήλους της Επιτροπής χρήση των εγγράφων, τα οποία τους είχε προμηθεύσει ο ενάγων.

2.3. Το γεγονός ότι η Επιτροπή επανειλημμένως αρνήθηκε να αποκαλύψει την ταυτότητα του πληροφοριοδότη της δεν καταδεικνύει καθόλου ότι θεωρούσε ότι υπείχε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου. Στην πραγματικότητα, η συμπεριφορά της υπαγορεύτηκε αποκλειστικά από τη γενική πρακτική της που συνίσταται στο να μην αποκαλύπτει την ταυτότητα των πληροφοριοδοτών της. Εξάλλου, η Επιτροπή ουδέποτε αναγνώρισε ότι υπήρχε οποιαδήποτε σχέση « μεταξύ της σύλληψης του ενάγοντος και της αποτελμάτωσης των εμπορικών του δραστηριοτήτων στην Ιταλία »

ούτε « ότι υπείχε υποχρέωση αποκαταστάσεως της κατάστασης ». Ασφαλώς, έλαβε ορισμένα μέτρα για να προσπαθήσει να βοηθήσει τον ενάγοντα. Πάντως, οι προσπάθειες αυτές εξέφραζαν απλώς μια φροντίδα ανθρωπιστικής φύσεως εκ μέρους της.

ii) Επί του ζητήματος αν η Επιτροπή, στην περίπτωση κατά την οποία είχε υποχρέωση να τηρήσει το απόρρητο ως προς τον ενάγοντα, παρέβη την υποχρέωση αυτή

1. Ο *ενάγων* θεωρεί ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της να τηρήσει το απόρρητο. Πρώτον, η αποκάλυψη των πληροφοριακών σημειωμάτων προς τους διευθυντές της βελγικής και της γαλλικής θυγατρικής της Roche σχετικά με τη διαχείριση συνιστά αυτή καθαυτή παράβαση, διότι επέτρεψε στη Roche να συμπεράνει από αυτά ότι, κατά πάσα πιθανότητα, ο ενάγων ήταν η πηγή των πληροφοριών. Δεύτερον, οι υπάλληλοι της Επιτροπής έδωσαν επανειλημμένως πληροφορίες επί των σχέσεων του πληροφοριοδότη με τη Roche. Τέλος, ο ενάγων αναφέρθηκε ονομαστικά από τον τότε γενικό διευθυντή της Επιτροπής Schlieder ως ο πληροφοριοδότης της εναγομένης.

Εξάλλου, ο ενάγων υπενθυμίζει ότι κατά τη σύσκεψη της 8ης Νοεμβρίου 1974, η οποία έγινε μεταξύ του Alder και των υπαλλήλων της εναγομένης, ο Alder ειδοποίησε την Επιτροπή ότι η Roche εξέταζε τη δυνατότητα να υποβάλει μήνυση κατά του ενάγοντα. Εντούτοις, η εναγομένη δεν έκανε τίποτα για να ειδοποιήσει τον ενάγοντα για το ενδεχόμενο αυτό, καίτοι το ζήτημα συζητήθηκε ευρέως κατά την εν λόγω σύσκεψη, επιτείνοντας έτσι τη ζημία που προκύπτει από την παράβαση της υποχρέωσής της τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου.

1.1. Ο ενάγων αμφισβητεί ότι δεν προειδοποίησε την Επιτροπή ότι η ταυτότητά του και η ιδιότητά του ως πληροφοριοδότη μπορούσαν να συναχθούν από τα έγγραφα που έδωσε στην εναγομένη. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι επέτρεψε στους υπαλλήλους της Roche να φωτοτυπήσουν τα έγγραφα, καλύπτοντας τα τμήματα των εγγράφων από τα οποία μπορούσε να αποκαλυφθεί η πηγή. Επομένως, η Επιτροπή είχε πλήρη συναίσθηση του ότι η ταυτότητα του ενάγοντος μπορούσε να αποκαλυφθεί από τα έγγραφα και επομένως έπρεπε να επικοινωνήσει με αυτόν πριν τα επιδείξει σε οποιονδήποτε.

1.2. Κατά τον ενάγοντα, η απάντηση που έδωσαν οι υπάλληλοι της Επιτροπής στον de Reynier, στις 22 Οκτωβρίου 1974, αναφέροντας ότι « η Επιτροπή λάμβανε συχνά πληροφορίες χωρίς να τις έχει ζητήσει » αποκάλυψε στη Roche, κατά παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου, ότι τα έγγραφα είχαν αποκτηθεί όχι χάρη στις αυτοτελείς έρευνες της Επιτροπής, αλλά μέσω προσώπου, το οποίο είχε πρόσβαση στα έγγραφα αυτά.

1.3. Τέλος, ο ενάγων υπενθυμίζει ότι ο Schlieder παραδέχτηκε, σε τηλεφωνική επικοινωνία με το δικηγόρο της Roche στις αρχές Φεβρουαρίου 1975, ότι ο ενάγων ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής.

2. Η *Επιτροπή* αμφισβητεί ότι παρέβη υποτιθέμενη υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος. Το γεγονός ότι η Roche κατόρθωσε να εξακριβώσει την πηγή των εγγράφων εξετάζοντας τις φωτοτυπίες που της προμήθευσε η Επιτροπή ήταν εντελώς απρόβλεπτο γι' αυτήν. Εξάλλου, οι δηλώσεις των υπαλλήλων της δεν αποκάλυψαν στη Roche τίποτε το οποίο να μην ήταν ήδη γνωστό στις ελβετικές αρχές.

2.1. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ο ενάγων ουδέποτε της ζήτησε να μην αποκαλύψει το περιεχόμενο των εγγράφων που της παρέδωσε. Συναίνεσε στη χρησιμοποίηση των εγγράφων

από την Επιτροπή στο πλαίσιο έρευνας και ενδεχόμενης κινήσεως της διαδικασίας προς λήψη αποφάσεως κατά της Roche, η ίδια δε έκρινε αναγκαίο, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, να αποκαλύψει στη Roche το περιεχόμενο των εγγράφων. Εξάλλου, επιτρέποντας τη φωτοτύπηση των εγγράφων, οι υπάλληλοι της Επιτροπής μερίμνησαν να καλύψουν όλα τα τμήματα, από τα οποία ήταν δυνατό να αποκαλυφθεί η ιδιαίτερη προέλευσή τους. Επομένως, οι φωτοτυπίες δεν περιείχαν καμία ένδειξη που να επέτρεπε σε πρόσωπα, όπως οι υπάλληλοι της Επιτροπής, να εξακριβώσουν την προέλευσή τους. Εξάλλου, τα έγγραφα ήταν υπηρεσιακά σημειώματα που δεν εμφάνιζαν καμιά προφανή σχέση με τον ενάγοντα, ο οποίος δεν ήταν δυνατό να προσδιοριστεί από τη Roche παρά μέσω μιας πολύπλοκης διαδικασίας λογικών αφαιρέσεων και από πρόσωπα που είχαν λεπτομερή γνώση της οργάνωσης και των δραστηριοτήτων της Roche.

2.2. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η απάντηση που έδωσαν οι υπάλληλοί της στις 22 Οκτωβρίου 1974 δεν μπορεί να συνέβαλε κατά κανέναν τρόπο στην εξακρίβωση του ενάγοντος ως πηγής των εγγράφων. Πράγματι, η Roche γνώριζε απολύτως ότι κατά την ημερομηνία αυτή η Επιτροπή δεν έλαβε τα έγγραφα από αυτήν. Δεδομένου ότι τα έγγραφα αυτά είναι εσωτερικά, η Roche γνώριζε επίσης ότι δεν μπορούσαν να αποκτηθούν παρά μόνο μέσω προσώπου το οποίο είχε πρόσβαση στα έγγραφα.

2.3. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ο ίδιος ο ενάγων δήλωνε συνεχώς, μετά τη σύλληψή του από τις ελβετικές αρχές την 31η Δεκεμβρίου 1974, ότι ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής. Από τότε όμως, κάθε επιβεβαίωση από την Επιτροπή της ταυτότητας του ενάγοντος ως πληροφοριοδότη, θα ήταν εντελώς χωρίς σημασία στην παρούσα διαδικασία. Πράγματι, το ποινικό δικαστήριο της Βασιλείας έκρινε ότι η αρχική ομολογία του ενάγοντος ήταν ισχυρή και βάσει της ομολογίας αυτής το δικαστήριο τον έκρινε ένοχο.

Εξάλλου, από την απόφαση αυτή προκύπτει σαφώς ότι ο δικηγόρος της Roche δεν ερμήνευσε τις δηλώσεις του Schlieder ως επιβεβαίωση ότι τα έγγραφα της Roche, που περιήλθαν στην κατοχή της Επιτροπής, προέρχονταν από τον ενάγοντα και μόνο επί του σημείου αυτού οι κατηγορίες που διατυπώθηκαν εναντίον του αμφισβητήθηκαν.

β) *Επί του ζητήματος αν η προβαλλόμενη με την αγωγή αξίωση του ενάγοντος έχει παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου*

1. Η *Επιτροπή* προβάλλει ότι το δικαίωμα που προβάλλεται με την αγωγή που άσκησε ο ενάγων έχει εν πάση περιπτώσει παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

1.1. Ειδικότερα, η Επιτροπή παρατηρεί ότι από τα περιστατικά της υπόθεσης προκύπτει ότι ήδη από τον Ιανουάριο 1975, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσαν οι ελβετικές αρχές, ο ενάγων γνώριζε σαφώς ότι η Επιτροπή αποκάλυψε στη Roche το περιεχόμενο των εγγράφων. Εξάλλου, αν η συνομιλία κατά το Φεβρουάριο 1975 μεταξύ του Schlieder και του δικηγόρου της Roche Alder είχε οποιαδήποτε σημασία από άποψη αιτιώδους συνάφειας, πράγμα που η Επιτροπή αμφισβητεί, οι δικηγόροι του ενάγοντος θα το είχαν πληροφορηθεί το αργότερο όταν έλαβαν την απόφαση του δικαστηρίου της Βασιλείας, δηλαδή την 1η Ιουλίου 1976, ή λίγο αργότερα· θα ήταν επομένως αδιανόητο το ότι οι δικηγόροι δεν το επισήμαναν στον ενάγοντα. Η Επιτροπή συμπεραίνει από αυτό ότι οι πράξεις που επικαλείται ο ενάγων ως συνιστώσες παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου, την οποία, κατ' αυτόν, υπέχει η Επιτροπή, έγιναν, και ήταν γνωστές στον ενάγοντα και/ή στους δικηγόρους του, ουσιαστικά περισσότερο από πέντε χρόνια πριν από την έναρξη της παρούσας διαδικασίας.

Ακόμη κι αν η άγνοια ληφθεί υπόψη δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου, θα πρέπει το πρόσωπο που επικαλείται την άγνοια ως στοιχείο που παρακωλύει την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής να έχει επιδείξει μεγάλη επιμέλεια για την αποκάλυψη της αλήθειας. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, ο ίδιος ο ενάγων παραδέχτηκε ότι γνώριζε, όπως και ένας από τους δικηγόρους του, ότι ένας αξιωματικός της ελβετικής αστυνομίας είχε ισχυριστεί ότι υπάλληλος της Επιτροπής είχε αποκαλύψει την ταυτότητα του ενάγοντος. Εντούτοις, ο ενάγων προτίμησε απλώς να πιστεύσει ότι ο ισχυρισμός αυτός ήταν αναληθής και επί πολλά έτη να μην κάνει άλλες έρευνες επί του σημείου αυτού. Σχετικά, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι είχε γνώση της παράκλησης του ενάγοντος να προμηθευτεί αγγλική μετάφραση της απόφασης του δικαστηρίου της Βασιλείας της 1ης Ιουλίου 1976.

Εξάλλου, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το άρθρο 43 του πρωτοκόλλου δεν συνεπάγεται καθόλου ότι, για να αρχίσει η προθεσμία παραγραφής, είναι αναγκαίο ο ενάγων να γνωρίζει τα περιστατικά. Επιπροσθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση δεν τίθεται ζήτημα δόλου εκ μέρους της Επιτροπής ούτε δολίας απόκρυψης των επιδίκων πράξεων.

1.2. Η Επιτροπή αμφισβητεί τον ισχυρισμό του ενάγοντος ότι η προθεσμία που ορίζει το άρθρο 43 του πρωτοκόλλου έπρεπε να αρχίσει να τρέχει μόνο από τη στιγμή που η Επιτροπή έπαυσε να του παρέχει « συμβουλές ». Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ουδέποτε συμβούλευσε το δικηγόρο Bollag ως προς το κοινοτικό δίκαιο ούτε ως προς το ζήτημα κατά πόσο θα μπορούσε να έχει παραβεί ενδεχόμενες υποχρεώσεις της έναντι του ενάγοντος.

1.3. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι στην προκειμένη περίπτωση εκείνες από τις πράξεις της που προσβάλλει ο ενάγων ήταν μεμονωμένα περιστατικά. Είναι διατεθειμένη να αναγνωρίσει ότι, αν οι πράξεις αυτές ήταν παράνομες ως προς τον ενάγοντα, επιτρέπουν έγερση αγωγής από τον ενάγοντα μόνο τη στιγμή που του προξένησαν ζημία. Όμως, ο ενάγων ισχυρίστηκε ότι οι εν λόγω πράξεις του προξένησαν ζημία, καθόσον είχαν ως αποτέλεσμα τη σύλληψή του, την κράτησή του και την προσαγωγή του σε δίκη και, εν συνεχεία, άλλες απώλειες και ζημίες. Εκ πρώτης όψεως, η πλέον πρόσφατη ημερομηνία, από την οποία άρχισε η προθεσμία παραγραφής, είναι, επομένως, η ημερομηνία καταδίκης του ενάγοντος, δηλαδή η 1η Ιουλίου 1976. Το γεγονός ότι η ζημία εξακολούθησε να αυξάνεται, όπως ισχυρίζεται ο ενάγων, συνεπεία προηγουμένων δήθεν παράνομων πράξεων της Επιτροπής, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή του χρόνου ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής. Διαφορετικά, η προθεσμία θα άρχιζε κάθε φορά που ο ενάγων θα θεωρούσε ότι υπέστη και άλλη ζημία.

2. Ο *ενάγων* αμφισβητεί ότι η αγωγή του έχει παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

2.1. Πρώτον, προβάλλει ότι μέχρι τον Αύγουστο του 1980 οι δικηγόροι του και ο ίδιος αγνοούσαν τα κρίσιμα περιστατικά.

Σχετικά, ο ενάγων αρνείται ότι ο προηγούμενος δικηγόρος του Bollag γνώριζε τα περιστατικά αυτά και, ακόμη κι αν τούτο συνέβαινε, δεν είχε βάσιμους λόγους να τα πιστεύσει, ούτε να συναγάγει από αυτά συμπεράσματα, όσον αφορά την ευθύνη της Επιτροπής.

Εξάλλου, ο ενάγων υπογραμμίζει ότι στις αρχές Αυγούστου 1980 ο δικηγόρος του Diefenbacher, αφού έλαβε τα δικαιολογητικά έγγραφα με σημαντική καθυστέρηση, τον πληροφόρησε ότι από την εξέταση της δικογραφίας της ποινικής διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου της Βασιλείας προέκυπτε, πρώτον, ότι οι υπάλληλοι της Επιτροπής επέδειξαν στη Roche φωτοτυπίες γραπτών αποδείξεων που έλαβαν εμπιστευτικά από τον ενάγοντα και, δεύτερον, ότι ο Schlieder είχε αναφέρει ονομαστικά τον ενάγοντα ως τον πληροφοριοδότη της Επιτροπής, αυτό δε κατά τη διάρκεια τηλεφωνικής επικοινωνίας με το δικηγόρο της Roche. Μέχρι τότε, ο ενάγων αγνοούσε αυτή

την παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου, διότι δεν είχε τις φωτοτυπίες των εν λόγω γραπτών μαρτυριών και το σημείο αυτό δεν προσέλκυσε την προσοχή του. Αλλά κι αν ακόμη τις είχε δει, δεν θα μπορούσε να συναγάγει κανένα συμπέρασμα, διότι δεν μπορεί να διαβάσει γερμανικά και δεν είχε τα μέσα να προμηθευτεί σχετική μετάφραση.

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή δεν έδωσε απάντηση στην παράκληση του ενάγοντος σχετικά με τη μετάφραση στα αγγλικά της απόφασης του δικαστηρίου της Βασιλείας της 1ης Ιουλίου 1976. Ο ενάγων υποστηρίζει ότι η Επιτροπή γνώριζε ότι αυτός θα διέβλεπε αμέσως το μέρος της ευθύνης της Επιτροπής για τη σύλληψή του, αν η μετάφραση αυτή του είχε χορηγηθεί.

Εξάλλου, ακόμη κι αν ο ενάγων είχε πιστεύσει ή όφειλε να πιστεύσει ότι η συζήτηση μεταξύ Alder και Schlieder είχε γίνει, αυτό δεν θα του έκανε τίποτε γνωστό ως προς τις περιστάσεις που καθιστούσαν την Επιτροπή υπεύθυνη για τη σύλληψή του. Πράγματι, η ίδια η Επιτροπή υπογράμμισε ότι ο δικηγόρος της Roche βασιζόμενος στη συνομιλία του με τον Schlieder δεν ερμήνευσε τις δηλώσεις αυτού του τελευταίου ως επιβεβαίωση ότι τα έγγραφα που περιήλθαν στην κατοχή της Επιτροπής προέρχονταν από τον ενάγοντα.

Τέλος, ούτε ο ενάγων ούτε ο τότε δικηγόρος του έδωσαν πίστη στις αποκαλύψεις της ελβετικής αστυνομίας και του αξιωματικού της αστυνομίας Wick όσον αφορά τις πληροφορίες που έδωσαν οι υπάλληλοι της Επιτροπής στους εκπροσώπους της Roche. Λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα των σχέσεων, που ο ενάγων πίστευε ότι είχε δημιουργήσει με την Επιτροπή, παρόμοια συμπεριφορά ήταν αδιανόητη γι' αυτόν.

2.2. Ο ενάγων υποστηρίζει ότι το κοινοτικό δίκαιο και, ιδίως, το ζήτημα κατά πόσο ήταν δυνατό η Επιτροπή να έχει παραβεί τις υποχρεώσεις που η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε έναντί του, αποτέλεσε ένα από τα σημεία για τα οποία η Επιτροπή συμβούλευσε τον Bollag και, μέσω αυτού, τον ενάγοντα. Όμως, ελλείψει ανεξάρτητης και αντικειμενικής συμβουλής, η προθεσμία που ορίζει το άρθρο 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου δεν θα έπρεπε να αρχίσει παρά μόνο από τη στιγμή που η Επιτροπή έπαυσε να παρέχει τις συμβουλές της και/ή όταν ο ίδιος ο ενάγων έλαβε πράγματι γνώση των περιστατικών.

2.3. Αναφερόμενος στη νομολογία του Δικαστηρίου, ο ενάγων προβάλλει εξάλλου ότι η προθεσμία παραγραφής που έχει εφαρμογή στις διαδικασίες στον τομέα της εξωσυμβατικής ευθύνης δεν μπορεί να αρχίσει πριν πληρωθούν όλες οι προϋποθέσεις που διέπουν την υποχρέωση αποκαταστάσεως της ζημίας και, κυρίως, πριν η ζημία καταστεί βεβαία. Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, η προξενηθείσα στον ενάγοντα ζημία, η οποία πρέπει να αποκατασταθεί, διάρκεσε τουλάχιστον μέχρι την αποφυλάκισή του, στην Ιταλία, στις 12 Φεβρουαρίου 1980.

Β — *Επί της προβαλλόμενης παραβάσεως της υποχρέωσης παροχής συμβουλής στον ενάγοντα ως προς το δικαίωμά του να προσφύγει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*

1. Ο *ενάγων* προβάλλει ότι αναλαμβάνοντας την υποχρέωση, κατά τον Απρίλιο του 1975, να συμβουλεύει το δικηγόρο Bollag σχετικά με την προετοιμασία της άμυνας του ενάγοντος, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση επιμελείας έναντι του τελευταίου, συνιστάμενη στο να τον συμβουλεύει κατά πρόσφορο τρόπο. Όμως, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αυτή διότι παρέλειψε να πληροφορήσει τον ενάγοντα για το δικαίωμά του να ασκήσει προσφυγή ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, λόγω του ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τη σύλληψή του, την κράτησή του και τη δίκη του συνιστούσε παράβαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και, ιδίως, των άρθρων της 6 και 10.

2. Η *Επιτροπή* αμφισβητεί ότι δεσμευόταν από οποιαδήποτε υποχρέωση επιμελείας έναντι του ενάγοντος, δυνάμει της οποίας όφειλε να τον συμβουλεύσει όσον αφορά το δικαίωμά του να προσφύγει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η Επιτροπή κατέβαλε τα δικαστικά έξοδα για την άμυνα του ενάγοντος κατά ορισμένων κατηγοριών που διατυπώθηκαν εναντίον του ενώπιον των ελβετικών δικαστηρίων και, εκτός περιορισμένου αριθμού σημείων, για τα οποία συμβούλευσε τους ελβετούς δικηγόρους του ενάγοντος, κατέβαλε τις αμοιβές των εν λόγω δικηγόρων και επαφέθη σ' αυτούς για να συμβουλεύουν τον ενάγοντα.

Εξάλλου, με την ανταπάντησή της, η Επιτροπή προβάλλει ότι και η αγωγή του ενάγοντος ως προς την παράβαση της υποτιθέμενης αυτής υποχρεώσεως ασκήθηκε εν πάση περιπτώσει εκπροθέσμως.

Γ — *Επί της ζημίας που υπέστη ο ενάγων*

1. Ο *ενάγων* προβάλλει ότι λόγω των προαναφερόμενων πράξεων και/ή των παραλείψεων της Επιτροπής και/ή των υπαλλήλων της υπέστη ζημία την οποία περιγράφει ως εξής:

i) Η ατίμωση που υπέστη στην Ιταλία, συνεπεία της σύλληψής του, της κράτησής του και της προσαγωγής του σε δίκη στην Ελβετία, τον στέρησαν από την οικονομική και εμπορική υποστήριξη που του είχαν επισήμως υποσχεθεί προηγουμένως και που θα του επέτρεπαν να εκμεταλλευτεί την πρώτη του επένδυση στην επιχείρηση εκτροφής. Στην παρούσα της κατάσταση ημιαναπτύξεως η εκμετάλλευση δεν μπορεί να πωληθεί. Η επένδυση δεν έχει σήμερα καμιά αξία και ο ενάγων υπέστη ζημία 125 000 λιρών στερλινών.

ii) Προκειμένου να ασφαλίσει την αποπληρωμή των δανεισθέντων ποσών από τους ιταλικούς οργανισμούς επιδοτήσεων για την αξιοποίηση της επιχείρησης εκτροφής χοίρων, ο ενάγων υποχρεώθηκε να συνάψει ασφαλιστική σύμβαση 6 000 λιρών στερλινών, που επίσης απώλεσε.

iii) Εξάλλου, για να συντηρήσει την οικία του και την οικογένειά του, ο ενάγων δανείστηκε 25 000 λίρες στερλίνες, τις οποίες εξακολουθεί να οφείλει.

iv) Προκειμένου να εξασφαλίσει νομική συμβουλή και να προετοιμάσει την άμυνά του, στο πλαίσιο των δικαστικών διώξεων στην Ιταλία, ο ενάγων προσέφυγε σε ιταλούς δικηγόρους, στους οποίους οφείλει ακόμη για δικαστικά έξοδα 6 000 λίρες στερλίνες.

v) Η σύζυγος του ενάγοντος αυτοκτόνησε στις 10 Ιανουαρίου 1975, σε ηλικία 32 ετών, λόγω των κακουχιών που υπέστη από την κράτηση του συζύγου της και από την εξαιρετικά οδυνηρή εμπειρία της ανάκρισης στην οποία υποβλήθηκε αυτή η ίδια. Επειδή αυτή είχε τη φροντίδα της οικογενειακής του εστίας και των τέκνων του, ο ενάγων αναγκάστηκε εν συνεχεία να προσλάβει οικιακή βοηθό, η οποία αμειβόταν για τις υπηρεσίες της, απο τη Δευτέρα μέχρι την Παρασκευή, με ποσό 125 λιρών στερλινών μηνιαίως, από 1η Οκτωβρίου 1975 μέχρι 1η Οκτωβρίου 1980.

vi) Η ατίμωση που προέκυψε κυρίως από τη σύλληψή του, την κράτησή του και την προσαγωγή του σε δίκη στην Ελβετία εμπόδισε τον ενάγοντα, από τον Ιανουάριο 1976, να ανεύρει την παραμικρή αμειβόμενη εργασία. Ο ενάγων είναι τώρα ηλικίας 60 σχεδόν ετών και κατά την αποχώρησή του από τη Roche, τον Οκτώβριο 1977, είχε ετήσιο μισθό 27 000 λιρών στερλινών.

vii) Λόγω της σύλληψής του, της κράτησής του και της προσαγωγής του σε δίκη στην Ελβετία, ο ενάγων στερήθηκε των συνταξιοδοτικών του δικαιωμάτων που θα μπορούσε να αξιώσει από τον πρώην εργοδότη του, τη Roche. Σε ηλικία 65 ετών, ο ενάγων θα είχε δικαίωμα συντάξεως 12 000 στερλινών ετησίως.

viii) Ως αποζημίωση για την ψυχική οδύνη που υπέστη λόγω της προφυλάκισής του στην Ελβετία, ο ενάγων αξιώνει το ποσό των 225 000 λιρών στερλινών.

ix) Από το ποσό αυτό πρέπει να αφαιρεθεί το ποσό των 50 εκατομμυρίων λιρών Ιταλίας, το οποίο η Επιτροπή κατέβαλε στον ενάγοντα στις 29 Μαΐου 1980.

2. Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι η αποκατάσταση της ζημίας πρέπει εν πάση περιπτώσει να περιοριστεί στην αποζημίωση του ενάγοντος λόγω της αρχικής του προφυλάκισης στην Ελβετία. Οποιαδήποτε άλλη ζημία δεν προκλήθηκε από παράβαση υποχρεώσεως της Επιτροπής και είναι πολύ αόριστη για να αποτελέσει αντικείμενο αποζημιώσεως.

Εν πάση περιπτώσει, αν ο ενάγων δικαιούται να αξιώσει αποζημίωση από αυτή, η Επιτροπή ζητεί να παραπεμφθεί το ζήτημα του ύψους της αποζημίωσης αυτής σε τμήμα του Δικαστηρίου, προκειμένου κατόπιν να προσδιοριστεί λεπτομερώς.

3. Όσον αφορά την τελευταία αυτή πρόταση, ο *ενάγων* ζητεί από το Δικαστήριο να την κάνει δεκτή.

IV — Σύνοψη της εξέτασης της 31ης Ιανουαρίου/1ης Φεβρουαρίου 1985

Κατά την εξέτασή του, ο *ενάγων* διευκρίνισε κυρίως ότι με την επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 είχε την πρόθεση να επιβάλει στην Επιτροπή υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου χωρίς χρονικό περιορισμό. Είναι αλήθεια ότι ο ενάγων ανέφερε με αυτή την επιστολή ότι, μετά την αποχώρησή του από τη Roche, θα ήταν διατεθειμένος να εμφανιστεί ενώπιον « οποιουδήποτε δικαστηρίου » για να καταθέσει ενόρκως ως προς την ακρίβεια των ισχυρισμών του. Δεν πίστευε όμως ότι μια τέτοια εμφάνιση θα ήταν αναγκαία και, αν υποτεθεί ότι θα ήταν αναγκαία, θεωρούσε ότι η ταυτότητά του θα μπορούσε να κρατηθεί μυστική. Κατά τη συνάντησή του με τους Carisi και Rihoux στις Βρυξέλλες, στις 9 Φεβρουαρίου 1973, ο ενάγων δήλωσε ότι επιθυμούσε να αποστείλει τα έγγραφα στην Επιτροπή αποκλειστικά για δική της χρήση και για να μπορέσει να εξοικειωθεί με τις δραστηριότητες της Roche. Δεν νομίζει ότι ανέφερε ρητά ότι τα έγγραφα δεν έπρεπε να επιδειχθούν σε τρίτους, εφόσον δεν φανταζόταν καθόλου ότι η Επιτροπή θα τα χρησιμοποιούσε προς τα έξω και οι υπάλληλοι της Επιτροπής ουδέποτε υπαινίχθηκαν ότι ήθελαν να επιδείξουν τα έγγραφα αυτά σε οποιονδήποτε. Η χρησιμότητα των εγγράφων αυτών συνίστατο στο να λάβει γνώση αυτών η Επιτροπή. Κατά τη συνάντηση, εξάλλου, ο Carisi και ο Rihoux υποσχέθηκαν ότι το όνομα του ενάγοντος δεν θα αναφερόταν, διότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να αρχίσει δική της έρευνα. Κατά την άποψη του ενάγοντος, ήταν εύκολο να προβλεφθεί ότι η Roche θα εξακρίβωνε τον ενάγοντα ως πληροφοριοδότη της Επιτροπής, μέσω των ρετουσαρισμένων φωτοτυπιών που αυτή παρέδωσε στη Roche τον Οκτώβριο 1974. Έτσι, όχι μόνο ορισμένα από τα έγγραφα αυτά είχαν ιδιόγραφες σημειώσεις του ενάγοντος, αλλά ο συνδυασμός τους κατέδειχνε σαφώς την πηγή της διαρροής. Πάντως, ο ενάγων παραδέχεται ότι το ζήτημα αυτό ουδέποτε συζητήθηκε με την Επιτροπή. Αφού έδωσε τα έγγραφα στην Επιτροπή, ο ενάγων δεν έκρινε ότι είχε λόγο να προσπαθήσει να πληροφορηθεί πώς θα τα χρησιμοποιούσε η Επιτροπή. Επομένως, δεν ζήτησε να ενημερώνεται για την έναρξη και την εξέλιξη της έρευνας στη Roche. Πάντως, η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να τον πληροφορήσει σχετικά διότι, από τη λήψη της επιστολής του ενάγοντος το Φεβρουάριο 1973, γνώριζε το πρόγραμμά του στην Ιταλία. Εξάλλου, κατά τη συνάντηση του Απριλίου 1973, ο ενάγων διευκρίνισε στον Carisi ότι το πρόγραμμα αυτό θα πραγματοποιούνταν στη Latina. Με την ίδια ευκαιρία, ο ενάγων μίλησε στον Carisi για τις οικογενειακές του σχέσεις και του είπε, ιδίως, ότι η γυναίκα του ήταν Ελβετίδα και ότι τα πεθερικά του ζούσαν στην Ιταλία. Τέλος, σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Carisi, στις αρχές Νοεμβρίου 1973, ο ενάγων εξήγησε ότι είχε την πρόθεση να διαμείνει πέντε μήνες στα πεθερικά του πριν συνεχίσει το ταξίδι του μέχρι τη Latina και έδωσε τον αριθμό του τηλεφώνου τους. Μετά τη σύλληψή του στην

Ελβετία, ο ενάγων κατόρθωσε με ανώνυμη επιστολή να πληροφορήσει την Επιτροπή για τη σύλληψή του. Ήλπιζε έτσι να επιτύχει τη βοήθεια της Επιτροπής για να βγει από το « λάκκο », στον οποίο βρισκόταν. Κατά την ανάκρισή του από την ελβετική αστυνομία, ο ενάγων παραδέχτηκε γενικά ότι έδωσε στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τη Roche. Με την ευκαιρία αυτή, ο αξιωματικός της αστυνομίας Wick τον ανέκρινε βάσει εγγράφων που χαρακτήρισε ως τα έγγραφα τα οποία οι υπάλληλοι της Επιτροπής επέδειξαν στους διευθυντές των θυγατρικών της Roche στο Παρίσι και στις Βρυξέλλες. Πάντως, ο ενάγων πίστευε τότε ότι επρόκειτο απλώς για παγίδα προς απόσπαση ομολογιών. Δεν μπορούσε να πιστεύσει ότι η Επιτροπή, ως « φίλη » του, μπόρεσε να δώσει τις πληροφορίες αυτές στη Roche. Ο ενάγων ανέθεσε την υπεράσπισή του στο δικηγόρο Bollag. Όταν ο συνάδελφος του τελευταίου Portmann πληροφόρησε αργότερα τον ενάγοντα ότι ο Wick του ανέφερε ότι κάποιος της Επιτροπής τον κατονόμασε ως πληροφοριοδότη, ούτε ο ενάγων ούτε ο ίδιος ο δικηγόρος Portmann το επίστευσαν. Από την αρχή εξάλλου, ο δικηγόρος Bollag του εκμυστηρεύτηκε ότι, κατά την άποψή του, θα καταδικαζόταν εν πάση περιπτώσει από το ποινικό δικαστήριο της Βασιλείας. Συνεπώς, εφόσον η πρόβλεψη αυτή αποδεικνυόταν ακριβής, ο δικηγόρος Bollag απλώς τον πληροφόρησε για το αποτέλεσμα της υπόθεσης και ζήτησε τη συγκατάθεσή του για να ασκήσει έφεση. Επομένως, οι λεπτομέρειες της απόφασης αυτής δεν συζητήθηκαν καθόλου και μόνο το 1980, αφού άλλαξε δικηγόρο, ο ενάγων έλαβε γνώση. Πράγματι, το αντίγραφο της απόφασης αυτής δεν περιήλθε σ' αυτόν πριν από το 1982. Όσον αφορά την απόφαση του Εφετείου της 27ης Σεπτεμβρίου 1977, ο ενάγων, από ό,τι θυμάται, δεν έλαβε αντίγραφο. Εν πάση περιπτώσει, πληροφόρησε το δικηγόρο του και την Επιτροπή ότι ήταν εντελώς περιττό να του αποστέλλουν έγγραφα στη γερμανική, την οποία δεν καταλαβαίνει. Δεν θυμάται να είχε λάβει την επιστολή της 6ης Ιανουαρίου 1978, με την οποία η Επιτροπή του απέστειλε μετάφραση στα αγγλικά της απόφασης του Εφετείου καίτοι αναγνωρίζει ότι πρέπει να είπε στους τότε δικηγόρους του ότι είχε λάβει τη μετάφραση, εφόσον οι τελευταίοι δέχτηκαν ότι αυτό συνέβη και ότι δεν το είχαν εφεύρει. Ουδέποτε επεδίωξε να ανακαλύψει μετά την αποφυλάκισή του στην Ελβετία πώς τα επίδικα έγγραφα περιήλθαν στην κατοχή της ελβετικής αστυνομίας. Τέλος, ο ενάγων αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή ουδέποτε παραδέχτηκε ότι είναι υπεύθυνη για τη σύλληψή του.

Ο μάρτυρας *Portmann*, ελβετός δικηγόρος, διευκρίνισε ότι ανέλαβε την υπεράσπιση του ενάγοντος κατόπιν εντολής του τελευταίου στις αρχές του 1975. Αρχικά, οι δικηγόροι του ενάγοντος έλαβαν οδηγίες μόνο από τον ίδιο τον ενάγοντα. Αργότερα, όταν αυτός αποφυλακίστηκε έναντι εγγυήσεως, οι δικηγόροι έλαβαν στοιχεία από την Επιτροπή, αλλά δεν τέθηκε ζήτημα συγκεκριμένων οδηγιών. Κατά τη διάρκεια της προφυλάκισης του ενάγοντος στην Ελβετία, δεν κατέστη δυνατό για τους δικηγόρους του να λάβουν γνώση της δικογραφίας στην Εισαγγελία. Τέλος, το ζήτημα αν ο ενάγων είχε δώσει τις πληροφορίες στην Επιτροπή προφορικά ή γραπτά δεν ήταν ουσιαστικό για την υπεράσπισή του. Ο τρόπος πληροφόρησης δεν θα άλλαζε τίποτε, δεδομένου ότι ο ενάγων δεν αμφισβήτησε ότι είχε πληροφορήσει την Επιτροπή για τις παράνομες πράξεις της Roche. Το δικηγορικό γραφείο του Bollag συνηθίζει να αποστέλλει τις αποφάσεις στους πελάτες αμέσως μόλις τις λαμβάνει.

Αναμφίβολα ενήργησε κατά τον ίδιο τρόπο στην εν λόγω υπόθεση. Ο Portmann γνώριζε ότι ο ενάγων δεν μιλούσε τη γερμανική, αλλά ουδέποτε μετάφρασε στα αγγλικά τις αποφάσεις που τον αφορούσαν.

Ο *Schlieder*, πρώην γενικός διευθυντής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού (ΓΔ IV) της Επιτροπής, διευκρίνισε κυρίως ότι η Επιτροπή είχε συνειδητοποιήσει, από τη λήψη της επιστολής του ενάγοντος της 25ης Φεβρουαρίου 1973, ότι βρισκόταν ενώπιον μιας πολύ λεπτής περιπτώσεως. Συνεπώς, αποφάσισε να διερευνήσει την υπόθεση με τις μεγαλύτερες προφυλάξεις. Πάντως, ήταν προφανές για την Επιτροπή ότι για να αρχίσει την έρευνα ως προς τη Roche έπρεπε εν πάση περιπτώσει να αναμείνει μέχρις ότου ο ενάγων εγκαταλείψει την εταιρία αυτή. Η ανάγκη προστασίας του μετά την αποχώρησή του δεν συζητήθηκε πάντως, διότι κανένας δεν θεώρησε σοβαρή τη δυνατότητα ποινικής διώξεως εναντίον του. Ο Schlieder δεν είχε δώσει οδηγίες για τη χρησιμοποίηση των εγγράφων που διαβίβασε ο ενάγων στην Επιτροπή και, στην πραγματικότητα, δεν γνώριζε τότε ότι τα έγγραφα αυτά παραδόθηκαν στη Roche. Μετά τις επισκέψεις στις θυγατρικές της Roche, τον Οκτώβριο 1974, δικηγόροι της εταιρίας επιδίωξαν φιλική διευθέτηση της υπόθεσης. Υπήρξε επίσης η απειλή ότι οι υπάλληλοι της Επιτροπής μπορούσαν να διωχθούν ποινικά. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η επίσκεψη στις 8 Νοεμβρίου 1974 του Alder, του ελβετού δικηγόρου της Roche, κατά τη διάρκεια της οποίας ο τελευταίος ζήτησε να πληροφορηθεί την ταυτότητα του πληροφοριοδότη προκειμένου να αποφευχθεί η ποινική του δίωξη. Επειδή κανένας στην Επιτροπή δεν πίστευε στη δυνατότητα μιας τέτοιας διώξεως, οι απειλές του Alder θεωρήθηκαν απλώς ως παγίδα για να αποσπάσει το όνομα του πληροφοριοδότη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή δεν έκρινε σκόπιμο να πληροφορήσει σχετικά τον ενάγοντα. Εξάλλου, από επιστολή του ενάγοντος προέκυπτε ότι είχε αποχωρήσει από τη Roche και είχε, επομένως, εγκαταλείψει την Ελβετία για να εγκατασταθεί στην Ιταλία. Όταν η Επιτροπή έλαβε, στο τέλος Ιανουαρίου 1975, ανώνυμη επιστολή που την πληροφορούσε για τη σύλληψη του ενάγοντος, αποφασίστηκε αμέσως να ζητηθεί από τον αντιπρόσωπο των Κοινοτήτων στην Ελβετία Kohlhase, να διερευνήσει την υπόθεση. Ήταν σαφές ότι η Επιτροπή όφειλε να ταχθεί επισήμως αλληλέγγυος με τον ενάγοντα και να τον βοηθήσει. Συνεπώς, ο επίτροπος Borschette και ο Schlieder αποφάσισαν ότι η Επιτροπή έπρεπε να παρέμβει προς τις ελβετικές αρχές υπέρ του ενάγοντος. Η Επιτροπή ζήτησε εν συνεχεία μια μελέτη επί του ελβετικού δικαίου, από την οποία προέκυψε προς μεγάλη έκπληξη της Επιτροπής, ειδικότερα της νομικής της υπηρεσίας, ότι ποινική δίωξη κατά του ενάγοντος ήταν καθόλα δυνατή. Τέλος, η Επιτροπή αποφάσισε να συμβάλει στα έξοδα για την υπεράσπιση του ενάγοντος, η οποία ανατέθηκε στους ελβετούς δικηγόρους του, υπό τον έλεγχο της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής. Ο Schlieder δεν θυμάται να είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Alder στις αρχές Φεβρουαρίου 1975.

Ο *Rihoux*, υπάλληλος της Επιτροπής, ανέφερε κυρίως ότι από την επιστολή του ενάγοντος της 25ης Φεβρουαρίου 1973 αντιλήφθηκε ότι μετά την αποχώρηση του ενάγοντος από τη Roche η Επιτροπή θα είχε τα χέρια ελεύθερα να ενεργήσει. Εξάλλου, δεν έλαβε καμιά οδηγία ως προς τον τρόπο που έπρεπε να χρη-

σιμοποιήσει τις πληροφορίες που έλαβε από τον ενάγοντα. Κατά τη συζήτηση της 9ης Απριλίου 1973 με τον ενάγοντα, το ζήτημα της « εμπιστευτικότητας » δεν τέθηκε, όπως δεν τέθηκε και το ζήτημα των οικογενειακών σχέσεων του ενάγοντος, ο οποίος δε δεν έδωσε διευκρινίσεις, όσον αφορά τη μελλοντική του διεύθυνση. Δεν έγινε καν λόγος για την επιστολή του ενάγοντος. Τον Οκτώβριο 1974, ο Rihoux και δύο συνάδελφοί του, μεταξύ των οποίων ο Pappalardo, επισκέφτηκαν τη θυγατρική της Roche στο Παρίσι. Προσπάθησαν με όλα τα μέσα, αλλά ματαίως, να λάβουν φωτοτυπίες των εγγράφων που έδωσε στην Επιτροπή ο ενάγων. Για το σκοπό αυτό, ανέγνωσαν στους εκπροσώπους της θυγατρικής αποσπάσματα από τα « Management Informations », χωρίς πάντως να τους τα επιδείξουν. Εν συνεχεία αποχώρησαν χωρίς να επιτύχουν αυτό που επεδίωκαν. Επομένως, ετίθετο το ζήτημα αν έπρεπε να κλείσει η έρευνα, και αυτό παρά τις αναμφισβήτητες αποδείξεις που η Επιτροπή είχε στην κατοχή της, ή αντίθετα να συνεχιστεί. Έπρεπε να σταθμιστούν καλώς τα διακυβευόμενα συμφέροντα, δηλαδή, αφενός, το δημόσιο συμφέρον που απαιτούσε επαγρύπνηση για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης, αφετέρου δε, το ατομικό συμφέρον, που επέβαλλε να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα του πληροφοριοδότη. Στη λύση χρησιμοποιήσεως των εγγράφων αντιτίθετο κυρίως ο τρόπος διαβιβάσεώς τους και οι ενδείξεις που περιλαμβάνονταν σ' αυτά. Όταν αποφασίστηκε η χρησιμοποίησή τους, περιορίστηκε επομένως σ' αυτά τα έγγραφα που ήταν, αφενός, επαρκώς πειστικά για τη συνέχιση της έρευνας, αφετέρου, ανώνυμα, όπως τα υπηρεσιακά σημειώματα που είχαν κατ' ανάγκη διανεμηθεί σε πολλά αντίτυπα. Σχετικά, ο Rihoux διευκρίνισε ότι ο ενάγων ουδέποτε απαγόρευσε στην Επιτροπή να χρησιμοποιήσει τα έγγραφα κατά μη εμπιστευτικό τρόπο. Επομένως, ετοιμάστηκαν ρετουσαρισμένες φωτοτυπίες των εγγράφων αυτών, που κατέστη εν συνεχεία αναγκαίο να επιστραφούν στη Roche κατά την επίσκεψη στις θυγατρικές, την 29η Οκτωβρίου 1974, για να ληφθεί από αυτή βεβαίωση της γνησιότητάς τους. Στις 8 Νοεμβρίου 1974, ο Rihoux συμμετείχε στη συζήτηση που έγινε μεταξύ του Alder, αφενός, και των Pappalardo και Carisi, αφετέρου. Κατά τη συζήτηση αυτή, για την οποία ενημερώθηκε ο Schlieder, ο Alder προσπάθησε να ασκήσει πίεση στην Επιτροπή για να παύσει την έρευνά της κατά της Roche και να αποκαλύψει στη Roche το όνομα του πληροφοριοδότη. Ο Alder απείλησε ακόμη τους υπαλλήλους της Επιτροπής με ποινική δίωξη και με δίωξη δυνάμει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα κατά « άγνωστου πληροφοριοδότη », αν η Επιτροπή δεν παρείχε την αιτούμενη πληροφορία. Κανένας δεν είχε σκεφτεί τότε να πληροφορήσει τον ενάγοντα για τις απειλές αυτές. Πράγματι, από τις 9 Απριλίου 1973, η Επιτροπή δεν είχε πλέον καμιά επαφή με τον ενάγοντα, ο οποίος είχε εξαφανιστεί χωρίς να γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τη διεύθυνσή του. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν είχε κανένα λόγο να πιστεύει ότι ο ενάγων θα επέστρεφε στην Ελβετία. Έτσι, με την επιστολή του της 21ης Ιουλίου 1973, ο ενάγων είχε διευκρινίσει ότι μετά την 31η Οκτωβρίου του ιδίου έτους θα αποχωρούσε από τη Roche. Τέλος, από την πλευρά της Επιτροπής, μπορούσε να γίνει η σκέψη ότι οι απειλές του Alder ήταν μόνο « μπλόφα ». Ουδέποτε έγινε πιστευτό ότι η Roche θα υπέβαλλε δημοσίως μήνυση κατά του πληροφοριοδότη για αποκάλυψη των δικών της παρανόμων πράξεων.

Ο *Pappalardo*, υπάλληλος της Επιτροπής που υπηρετεί στη ΓΔ IV από το Σεπτέμβριο 1973, επιβεβαίωσε ουσιαστικά τις δηλώσεις του Rihoux. Πρόσθεσε ότι, παραδίδοντας στους εκπροσώπους της Roche τα επίδικα έγγραφα, οι υπάλληλοι της Επιτροπής ενήργησαν με την πεποίθηση ότι ο ενάγων δεν είχε κανέναν ιδιαίτερο λόγο να αποκρύψει την ταυτότητά του αφού αποχώρησε από τη Roche, πράγμα που, κατά την άποψη του Pappalardo, προέκυπτε από την επιστολή του ενάγοντος της 25ης Φεβρουαρίου 1973. Πάντως, οι υπάλληλοι κατέβαλαν προσπάθεια να αποφευχθεί η εξακρίβωση του ενάγοντος. Κατά την επίσκεψή του στην Επιτροπή, στις 8 Νοεμβρίου 1974, ο Alder ανάλυσε το περιεχόμενο του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Πάντως, η ανάλυση ήταν επιφανειακή και ο Pappalardo και οι συνάδελφοί του θεώρησαν απίθανο ότι ένα πρόσωπο μπορεί να διωχθεί ποινικά στην Ελβετία επειδή παρέσχε πληροφορίες, από τις οποίες συνάγεται ύπαρξη κάποιας παρανομίας. Οι απειλές του Alder δεν φάνηκαν επομένως να συνεπάγονται κινδύνους για τον ενάγοντα, ο οποίος είχε αναφέρει με την επιστολή του ότι θα αποχωρούσε από τη Roche το φθινόπωρο του 1973 για να εγκατασταθεί στην Ιταλία, κοντά στη Ρώμη. Στις αρχές Απριλίου 1975 ο ενάγων, μετά την αποφυλάκιση του, είχε συνάντηση με τους Pappalardo, Rihoux και Carisi, κατά τη διάρκεια της οποίας οι τελευταίοι προσπάθησαν να καταλάβουν πώς έγινε δυνατό να εξακριβωθεί η ταυτότητα του ενάγοντος. Εν προκειμένω, ο Pappalardo ανέφερε ρητά ότι, κατά την επίσκεψή τους στις θυγατρικές της Roche, τον Οκτώβριο του 1974, φωτοτυπίες των εγγράφων παραδόθηκαν στους εκπροσώπους της Roche.

Ο *Kohlhase*, πρώην διευθυντής της αντιπροσωπείας της Επιτροπής στη Γενεύη, εξήγησε ότι κλήθηκε στις Βρυξέλλες στις 27 Ιανουαρίου 1975 μετά από αίτηση του Schlieder, ο οποίος του εξήγησε ότι η Επιτροπή έλαβε ανώνυμη επιστολή αναγγέλλουσα τη σύλληψη του ενάγοντος και ζήτησε από τον Kohlhase να έρθει σε επαφή με τον Alder προς επιβεβαίωση της πληροφορίας αυτής. Έτσι, την επομένη, ο Kohlhase συνάντησε τον Alder και τον ρώτησε ευθέως αν αληθεύει ότι ο ενάγων βρισκόταν στη φυλακή, πράγμα που ο Alder επιβεβαίωσε αμέσως.

Τέλος, ο *Mensching*, βοηθός του Schlieder από τον Αύγουστο του 1975, εξήγησε ότι πρόθεση της Επιτροπής ήταν τότε να συμπαρασταθεί στον ενάγοντα κατά το μέτρο του δυνατού. Η Επιτροπή συζήτησε με το δικηγόρο Portmann κυρίως το ζήτημα αν μπορούσε να γίνει λυσιτελώς επίκληση ενώπιον των ελβετικών δικαστηρίων της συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών. Ο Mensching νομίζει ότι η Επιτροπή απέστειλε στον ενάγοντα μετάφραση της απόφασης του Εφετείου της Βασιλείας.

V — Προφορική διαδικασία

Κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαΐου 1985, ο ενάγων, εκπροσωπούμενος από τον D. Vaughan, και η Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον J. Lever, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.

Ο ενάγων διευκρίνισε ότι η Επιτροπή παρέβη την έναντί του υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου σε τρεις κυρίως περιπτώσεις. Πρώτον, η παράδοση των φωτοτυπιών των εγγράφων στους εκπροσώπους της Roche τον Οκτώβριο του 1974 επέτρεψε στη Roche να συναγάγει το συμπέρασμα ότι ο ενάγων ήταν κατά πάσα πιθανότητα ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής. Δεύτερον, η Επιτροπή δεν προειδοποίησε τον ενάγοντα για τους κινδύνους που αναπόφευκτα διέτρεχε, αν επέστρεφε στην Ελβετία,

καίτοι ήταν καθήκον της να τον προειδοποιήσει σχετικά, είτε αμέσως μετά την παράδοση των εγγράφων στους εκπροσώπους της Roche είτε, και εν πάση περιπτώσει, μετά την πρώτη επίσκεψη του Alder στην Επιτροπή, το Νοέμβριο του 1974, η οποία επίσκεψη επέτρεψε στην Επιτροπή να εκτιμήσει πλήρως την έκταση του κινδύνου αυτού. Πράγματι, ο Alder διευκρίνισε στους υπαλλήλους της Επιτροπής ότι η Roche εξέταζε τη δυνατότητα ποινικής διώξεως κατά του πληροφοριοδότη και ο δικηγόρος ανέλυσε ακόμη το περιεχόμενο της κρίσιμης διάταξης του ελβετικού ποινικού κώδικα. Τρίτον, τέλος, ο ενάγων κατονομάστηκε από τον Schlieder το Φεβρουάριο του 1975 ως ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1985.

Σκεπτικό

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Ιουλίου 1983, ο Stanley George Adams άσκησε, δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ, αγωγή με την οποία ζητεί αποκατάσταση, από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της ζημίας που φρονεί ότι υπέστη, λόγω παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων της Επιτροπής ή υπαλλήλων της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και που είχαν κυρίως ως συνέπεια τη σύλληψη, την κράτηση και την καταδίκη του ενάγοντα στην Ελβετία.

2 Οι πράξεις ή οι παραλείψεις, που ο ενάγων θεωρεί ότι αποτελούν την αιτία της προβαλλόμενης ζημίας, είναι ειδικότερα οι εξής:

— η κατ' επανάληψη φανέρωση, κατά παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου, πληροφοριών και εγγράφων που επέτρεψαν να προσδιοριστεί ο ενάγων ως η πηγή των πληροφοριών που είχαν ως συνέπεια να επιβάλει η Επιτροπή πρόστιμο στην ελβετική εταιρία Hoffmann-La Roche, πρώην εργοδότη του, για ορισμένες μεθόδους αντίθετες προς τον ανταγωνισμό·

— το γεγονός ότι δεν πληροφόρησε τον ενάγοντα για τη δυνατότητα που είχε να προσφύγει ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με την ποινική διαδικασία που κινήθηκε εναντίον του από τις ελβετικές αρχές λόγω των δραστηριοτήτων του ως πληροφοριοδότη της Επιτροπής.

Με το απαντητικό του υπόμνημα ο ενάγων αιτιάται εξάλλου την Επιτροπή ότι δεν τον προειδοποίησε για τους κινδύνους που διέτρεχε, αν επέστρεφε στην Ελβετία.

3 Σε συμφωνία με τους διαδίκους, το Δικαστήριο αποφάσισε σε πρώτο στάδιο να περιορίσει τη διαδικασία στα ζητήματα της ύπαρξης ευθύνης και της ενδεχόμενης εκπρόθεσμης παραγραφής της προβαλλόμενης με την αγωγή αξίωσης.

Το ιστορικό της διαφοράς

4 Ο ενάγων, ο οποίος κατά την υπό κρίση περίοδο ήταν υπάλληλος της ελβετικής εταιρίας Hoffmann-La Roche & Co. AG (στο εξής: Roche), Βασιλεία, έστειλε στις 25 Φεβρουαρίου 1973 επιστολή στο μέλος της Επιτροπής που ήταν αρμόδιο επί θεμάτων ανταγωνισμού, με την οποία κατήγγειλε ορισμένες μεθόδους της Roche αντίθετες προς τον ανταγωνισμό. Στην επιστολή αυτή, που φέρει την ένδειξη « προσωπική και εμπιστευτική », ο ενάγων διευκρίνιζε ότι εργαζόταν ακόμα στη Roche, αλλά σχεδίαζε να αποχωρήσει από την εταιρία αυτή τον Ιούλιο του ιδίου έτους και να ιδρύσει δική του επιχείρηση κρέατος στην Ιταλία, κοντά στη Ρώμη. Ο ενάγων έκλεινε την επιστολή του ως εξής:

« Σας ζητώ να μεριμνήσετε ώστε το όνομά μου να μη μνημονευτεί στο πλαίσιο της υπόθεσης αυτής. Πάντως, παραμένω πλήρως στη διάθεσή σας για να σας παράσχω άλλες πληροφορίες καθώς και έγγραφα σχετικά με κάθε ζήτημα που προκαλεί η παρούσα επιστολή. Εξάλλου, είμαι διατεθειμένος να συζητήσω κάθε σημείο με τους συνεργάτες σας ή με εσάς τον ίδιο σε οποιαδήποτε στιγμή και, αν χρειαστεί, είμαι διατεθειμένος για το σκοπό αυτό να πάρω το αεροπλάνο για το Βέλγιο ή τη Ρώμη. Επιπλέον, όταν θα έχω αποχωρήσει από τη Roche κατά τον Ιούλιο 1973, θα είμαι μάλιστα διατεθειμένος να εμφανιστώ ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου για να καταθέσω ενόρκως για την ακρίβεια των ισχυρισμών μου. Ελπίζω να με πληροφορήσετε σύντομα πώς θα μπορούσα να σας είμαι ακόμη χρήσιμος... ».

5 Εν συνεχεία της από 26 Μαρτίου 1973 απαντητικής επιστολής του Schlieder, ο οποίος ήταν τότε γενικός διευθυντής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού (ΓΔ IV) της Επιτροπής, ο ενάγων είχε στις 9 Απριλίου 1973 συζήτηση με δύο υπαλλήλους της Επιτροπής, τους Carisi και Rihoux, στις Βρυξέλλες. Κατά τη συνάντηση αυτή, ο ενάγων έδωσε στην Επιτροπή ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες ως προς τις δραστηριότητες της Roche. Εξάλλου, τον Απρίλιο και τον Ιούλιο του 1973, ο ενάγων έστειλε στην Επιτροπή φωτοτυπίες μεγάλου αριθμού εσωτερικών εγγράφων της Roche, μεταξύ άλλων δεκατέσσερα υπηρεσιακά σημειώματα σχετικά με τη διαχείριση (« Management Informations ») καθώς και μια επιστολή προς τους διευθυντές της Roche από τον πρόεδρο της εταιρίας αυτής.

6 Με επιστολή της 21ης Ιουλίου 1973, ο ενάγων επισήμανε στην Επιτροπή ότι θα παρέμενε στη Roche μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 1973. Ο ενάγων αποχώρησε πράγματι από τη Roche την 31η Οκτωβρίου 1973 και, την 1η Απριλίου 1974, εγκαταστάθηκε μαζί με τη γυναίκα του και τα παιδιά του στην Ιταλία.

7 Εν συνεχεία, η Επιτροπή διενέργησε έρευνα επί των δραστηριοτήτων της Roche στους τομείς που της περιέγραψε ο ενάγων. Στο πλαίσιο της έρευνας αυτής, υπάλληλοι της Επιτροπής, μεταξύ των οποίων οι Rihoux και Pappalardo, μετέβησαν στα γραφεία των θυγατρικών της Roche στο Παρίσι και στις Βρυξέλλες, στις 22 και 29 Οκτωβρίου 1974, και προσπάθησαν να λάβουν φωτοτυπίες των εγγράφων που είχε παραδώσει στην Επιτροπή ο ενάγων. Επειδή οι εκπρόσωποι της Roche αρνήθηκαν ότι είχαν γνώση των εγγράφων αυτών, οι υπάλληλοι της Επιτροπής παρέδωσαν τελικά ρετουσαρισμένες φωτοτυπίες των εν λόγω « Management Informations » και της επιστολής του προέδρου προς τους διευθυντές της Roche, αφού κάλυψαν ορισμένες ενδείξεις ή χειρόγραφες σημειώσεις που κατά τη γνώμη τους μπορούσαν ακριβώς να αποκαλύψουν την πηγή των φωτοτυπημένων εγγράφων. Αντ' αυτών, οι υπάλληλοι της Επιτροπής έλαβαν τη διαβεβαίωση ότι τα έγγραφα ήταν γνήσια.

8 Στις 9 Ιουνίου 1976, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 76/642, περί διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (OJ L 223, σ. 27). Με την απόφαση αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η εταιρία Roche προέβη σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της στο χονδρεμπόριο βιταμινών και της επέβαλε πρόστιμο 300 000 λογιστικών μονάδων. Η απόφαση επικυρώθηκε ως προς τα ουσιώδη σημεία με την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979 (Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, 85/76, [1979] ECR 461).

9 Εν τω μεταξύ, στις 8 Νοεμβρίου 1974, ένας ελβετός δικηγόρος, ο Alder, ενεργώντας για λογαριασμό της Roche, προσήλθε στην Επιτροπή για να πληροφορηθεί πώς τα προαναφερθέντα έγγραφα περιήλθαν στην κατοχή της. Ο Alder δήλωσε τότε ότι αν η Επιτροπή έδινε τις πληροφορίες για την ταυτότητα του πληροφοριοδότη, η Roche θα ήταν διατεθειμένη να παράσχει τα αναγκαία στοιχεία για την έρευνα της Επιτροπής και, επιπλέον, να μην υποβάλει μήνυση κατά του πληροφοριοδότη, πράγμα που διαφορετικά θα έκανε βάσει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα περί οικονομικής κατασκοπείας διά φανερώσεως επιχειρηματικών στοιχείων. Κατά την Επιτροπή, οι υπάλληλοι που έλαβαν μέρος στη συζήτηση τελικά « δέχτηκαν να εξετάσουν την περίπτωση να πληροφορήσουν τον κ. Alder αν το πρόσωπο που είχε διαβιβάσει τα έγγραφα ήταν υπάλληλος της Roche ». Πάντως, όταν ο Schlieder πληροφορήθηκε την πρόταση του Alder, δήλωσε ότι σε καμιά περίπτωση η Επιτροπή δεν θα μετέβαλλε τη γενική πρακτική της που συνίσταται στο να μην αποκαλύπτει την ταυτότητα των πληροφοριοδοτών της. Κατά συνέπεια, στις 6 Δεκεμβρίου 1974, ο Alder πληροφορήθηκε ότι η Επιτροπή δεν επιθυμούσε να συζητήσει την προέλευση των εγγράφων που είχε στην κατοχή της.

10 Με επιστολή της 18ης Δεκεμβρίου 1974 που απηύθυνε στην Εισαγγελία της Βέρνης, ο Alder υπέβαλε μήνυση για λογαριασμό της Roche κατ' αγνώστου για οικονομική κατασκοπεία, κατά την έννοια του προαναφερθέντος άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Βασιζόμενος κυρίως στις φωτοτυπίες των εγγράφων που παρέδωσαν οι υπάλληλοι της Επιτροπής στους υπαλλήλους της Roche τον Οκτώβριο του 1974, ο Alder συνήγαγε το συμπέρασμα ότι ο ενάγων ήταν ο κυριότερος ύποπτος.

11 Την 31η Δεκεμβρίου 1974, ο ενάγων, που επέστρεφε από την Ιταλία μαζί με την οικογένειά του, συνελήφθη από τις ελβετικές αρχές, ενώ διέβαινε τα σύνορα. Από την έκθεση που συνέταξε η αστυνομία προκύπτει ότι κατά τη διάρκεια των ανακρίσεων που διεξήχθησαν την 31η Δεκεμβρίου 1974 και την 1η Ιανουαρίου 1975, ο ενάγων παραδέχτηκε ότι ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής και ότι ήταν « πολύ πιθανό » να είχε δώσει στην Επιτροπή τα εν λόγω έγγραφα. Την 1η Ιανουαρίου απαγγέλθηκε κατηγορία κατά του ενάγοντος για οικονομική κατασκοπεία βάσει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα. Κατά τη διάρκεια των ανακρίσεων που επακολούθησαν, ο ενάγων υποστήριξε ότι είχε δώσει στην Επιτροπή μόνο προφορικές πληροφορίες και ότι η έκθεση της 31ης Δεκεμβρίου 1974 και της 1ης Ιανουαρίου 1975 δεν απέδιδαν σωστά αυτά που είχε πει.

12 Κατά την προφυλάκισή του ο ενάγων τέθηκε σε απομόνωση και δεν του επιτράπηκε να επικοινωνήσει με την οικογένειά του. Στις 10 Ιανουαρίου 1975 η σύζυγός του, η οποία ανακρίθηκε επίσης από την ελβετική αστυνομία, αυτοκτόνησε. Στις 25 Ιανουαρίου, ένας υπάλληλος της Επιτροπής έλαβε ανώνυμη επιστολή που τον πληροφορούσε για τη σύλληψη του ενάγοντος και ζητούσε την παρέμβαση της Επιτροπής υπέρ αυτού.

13 Στις αρχές Φεβρουαρίου 1975, ο Alder και ο Schlieder είχαν τηλεφωνική επικοινωνία, κατά τη διάρκεια της οποίας ο τελευταίος επιβεβαίωσε ότι ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής ήταν ο ενάγων. Πάντως, αμφισβητείται ότι ο Schlieder επιβεβαίωσε ότι ο ενάγων ήταν ο χορηγήσας τα έγγραφα. Εν πάση περιπτώσει, στις 14 Φεβρουαρίου 1975, ένας αξιωματικός της αστυνομίας ειδοποίησε το δικηγόρο Portmann, συνεργάτη του Bollag, ελβετού δικηγόρου τον οποίο είχε προσλάβει ο ενάγων, ότι ένας ανώτερος υπάλληλος της Επιτροπής κατονόμασε τον ενάγοντα ως χορηγήσαντα τα έγγραφα και ως πληροφοριοδότη της Επιτροπής. Ο Portmann πληροφόρησε αμέσως σχετικά τον ενάγοντα.

14 Την 21η Μαρτίου 1975, ο ενάγων αποφυλακίστηκε προσωρινά έναντι εγγυήσεως 25 000 ελβετικών φράγκων, ποσό που απέδωσε στον ενάγοντα η Επιτροπή, η οποία επιπλέον πλήρωσε την αμοιβή των δικηγόρων του κατά την ποινική διαδικασία.

15 Την 1η Ιουλίου 1976, το Strafgericht Basel-Stadt (ποινικό δικαστήριο της πόλης της Βασιλείας) έκρινε τον ενάγοντα ένοχο παραβάσεως, μεταξύ άλλων, του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα και τον καταδίκασε ερήμην σε ένα έτος φυλάκιση με αναστολή. Από την απόφαση, που είναι συντεταγμένη στη γερμανική, προκύπτει ότι οι υπάλληλοι της Επιτροπής κατά τις επισκέψεις τους στις θυγατρικές της Roche τον Οκτώβριο 1974 παρέδωσαν στους υπαλλήλους της Roche φωτοτυπίες των εγγράφων που ο ενάγων είχε δώσει στην Επιτροπή. Επιπλέον, η απόφαση σημειώνει ότι ο ενάγων παραδέχτηκε ότι είχε πληροφορήσει προφορικά τους υπαλλήλους της Επιτροπής για τις ενέργειες της Roche, οι οποίες συνιστούσαν, κατά την άποψή του, τεχνάσματα που αντιστρατεύονται τον ανταγωνισμό. Τέλος, η απόφαση αναφέρει ότι το γεγονός ότι ο ενάγων ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής προκύπτει επίσης από το τηλεφώνημα του Schlieder προς τον Alder.

16 Στις 27 Σεπτεμβρίου 1977, το Appellationsgericht Basel-Stadt (Εφετείο της Πόλης της Βασιλείας) απέρριψε την έφεση του ενάγοντος. Η απόφαση αυτή δέχεται ιδίως ότι κατά την επίσκεψη των υπαλλήλων της Επιτροπής στη γαλλική θυγατρική της Roche, οι υπάλληλοι επέδειξαν τα εν λόγω έγγραφα στο διευθυντή της θυγατρικής, ο οποίος έλαβε αντίγραφα. Η επιστολή της 6ης Ιανουαρίου 1978 που η Επιτροπή απέστειλε στον ενάγοντα περιλαμβάνει αγγλική μετάφραση της απόφασης αυτής.

17 Τα ένδικα μέσα που άσκησε μεταγενέστερα ο ενάγων ενώπιον του Bundesgericht (ελβετικού ομοσπονδιακού ακυρωτικού), καθώς και η αίτηση με την οποία ζήτησε την επανάληψη της διαδικασίας απορρίφθηκαν εν συνεχεία.

18 Το Φεβρουάριο 1979, ο ενάγων ανακάλεσε την πληρεξουσιότητα από το δικηγόρο Bollag και ανέθεσε την υπεράσπισή του στον Diefenbacher, δικηγόρο Βέρνης. Με επιστολή της 18ης Αυγούστου 1980, ο τελευταίος επισήμανε στην Επιτροπή ότι είχε στην κατοχή του « απόδειξη που θεμελιώνει κατά μοναδικό τρόπο την άμεση ευθύνη της Επιτροπής για την αξιολύπητη κατάσταση του κ. Adams ».

19 Τέλος, στις 28 Μαΐου 1982, ο ενάγων άσκησε προσφυγή κατά της Ελβετίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ισχυριζόμενος ότι η ποινική δίωξη που ασκήθηκε κατ' αυτού από τις ελβετικές αρχές έγινε κατά παράβαση κυρίως των άρθρων 6 και 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως περί Προασπίσεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, της 4ης Νοεμβρίου 1950. Με απόφαση της 9ης Μαΐου 1983, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη, διότι είχε ασκηθεί εκπρόθεσμα.

Η ενώπιον του Δικαστηρίου εξέταση μαρτύρων και του ενάγοντα

20 Κατά τη διαδικασία, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) προέβη στην εξέταση του ενάγοντος, του πρώην δικηγόρου του Portmann και ορισμένων πρώην ή εν ενεργεία υπαλλήλων της Επιτροπής.

21 Με την εξέταση αυτή, ο ενάγων εξήγησε κυρίως ότι με την επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 θέλησε να επιβάλει στην Επιτροπή υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου μη περιορισμένη χρονικά. Καίτοι δήλωσε με την επιστολή αυτή ότι μετά την αποχώρησή του από τη Roche θα ήταν διατεθειμένος να εμφανιστεί ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, δεν σκέφθηκε ότι η εμφάνιση αυτή θα ήταν αναγκαία και, αν υποτεθεί ότι θα ήταν αναγκαία, θεώρησε ότι η ταυτότητά του θα μπορούσε να κρατηθεί μυστική. Εξάλλου, ο Carisi και ο Rihoux είχαν υποσχεθεί ότι το όνομα του ενάγοντος δεν θα αναφερόταν κατά την έρευνα. Ο ενάγων πιστεύει ότι δεν ανέφερε ρητά στους υπαλλήλους της Επιτροπής ότι τα έγγραφα που απέστειλε σ' αυτή δεν έπρεπε να επιδειχτούν σε τρίτους, ούτε ότι ο συνδυασμός τους μπορούσε ήδη να αποκαλύψει στη Roche το τμήμα από το οποίο προέρχονταν, διότι δεν είχε ποτέ φανταστεί ότι η Επιτροπή θα τα χρησιμοποιούσε εκτός των υπηρεσιών της. Ούτε επίσης ζήτησε να ενημερώνεται για την εξέλιξη της έρευνας που στρεφόταν κατά της Roche, αλλά μπορούσε η Επιτροπή να τον πληροφορήσει σχετικά, διότι με την επιστολή της 25ης Φεβρουαρίου 1973 η Επιτροπή γνώριζε ήδη το πρόγραμμά του να εγκατασταθεί στην Ιταλία, και, κατά τη συζήτηση με τους Carisi και Rihoux κατά τον Απρίλιο του 1973, ο ενάγων διευκρίνισε ότι το πρόγραμμα αυτό θα πραγματοποιούνταν στη μικρή πόλη Latina.

22 Ο Schlieder κατέθεσε ιδίως ότι ήταν προφανές για την Επιτροπή ότι για να αρχίσει την έρευνα ως προς τη Roche έπρεπε εν πάση περιπτώσει να αναμείνει, μέχρις ότου ο

ενάγων εγκαταλείψει την εταιρία αυτή. Η ανάγκη προστασίας του μετά την αποχώρησή του δεν συζητήθηκε πάντως, διότι κανένας δεν σκέφθηκε σοβαρά τη δυνατότητα ποινικής διώξεώς του. Ο Schlieder δεν είχε δώσει οδηγίες για τη χρησιμοποίηση των εγγράφων που διαβίβασε ο ενάγων στην Επιτροπή. Ακόμη και κατά την επίσκεψη του Alder στις 8 Νοεμβρίου 1974, κανένας στην Επιτροπή δεν πίστεψε στη δυνατότητα ποινικής διώξεως κατά του ενάγοντος. Επομένως, οι απειλές του Alder θεωρήθηκαν απλώς ως παγίδα για να αποσπάσει το όνομα του πληροφοριοδότη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή δεν έκρινε σκόπιμο να πληροφορήσει σχετικά τον ενάγοντα. Εξάλλου, από επιστολή του ενάγοντος προέκυπτε ότι είχε αποχωρήσει από τη Roche, και είχε, επομένως, εγκαταλείψει την Ελβετία για να εγκατασταθεί στην Ιταλία. Τέλος, ο Schlieder δεν θυμάται να είχε τηλεφωνική συνομιλία με τον Alder στις αρχές Φεβρουαρίου 1975, όμως, μετά τη λήψη της ανώνυμης επιστολής που τον πληροφορούσε για τη σύλληψη του ενάγοντος, ήταν σαφές ότι η Επιτροπή όφειλε να ταχθεί επισήμως αλληλέγγυος με τον ενάγοντα και να τον βοηθήσει.

23 Ο Rihoux κατέθεσε κυρίως ότι από την επιστολή του ενάγοντος της 25ης Φεβρουαρίου 1973 αντιλήφθηκε ότι μετά την αποχώρηση του ενάγοντος από τη Roche η Επιτροπή θα είχε τα χέρια ελεύθερα να ενεργήσει. Εξάλλου, δεν πήρε καμιά οδηγία από τους ανωτέρους του ως προς τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που έλαβε από τον ενάγοντα. Κατά τη συνάντηση της 9ης Απριλίου 1973 με τον ενάγοντα, δεν τέθηκε το ζήτημα του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών του ενάγοντος ο οποίος και δεν έδωσε πληροφορίες όσον αφορά τη μελλοντική του διεύθυνση. Τον Οκτώβριο 1974, ο Rihoux και δύο συνάδελφοί του, μεταξύ των οποίων ο Pappalardo, επισκέφτηκαν τη θυγατρική της Roche στο Παρίσι και προσπάθησαν με όλα τα μέσα, αλλά ματαίως, να λάβουν φωτοτυπίες των εγγράφων που είχε παραδώσει ο ενάγων. Για το σκοπό αυτό, ανέγνωσαν στους εκπροσώπους της Roche αποσπάσματα των εγγράφων, χωρίς πάντως να τους τα επιδείξουν. Τότε, τέθηκε το ζήτημα αν έπρεπε να κλείσει η έρευνα, αυτό δε παρά τις συντριπτικές αποδείξεις που είχε η Επιτροπή στην κατοχή της. Επομένως, έπρεπε να σταθμιστούν καλώς τα διακυβευόμενα συμφέροντα, δηλαδή, αφενός, το δημόσιο συμφέρον, το οποίο απαιτεί επαγρύπνηση για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης, αφετέρου, το ατομικό συμφέρον, το οποίο επιβάλλει να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα του πληροφοριοδότη. Υπέρ της μη χρησιμοποιήσεως των εγγράφων συνηγορούσε κυρίως ο τρόπος διαβιβάσεώς τους και οι ενδείξεις που περιλαμβάνονταν σ' αυτά. Έτσι, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν, και να δοθούν στη Roche, ρετουσαρισμένες φωτοτυπίες των εγγράφων, τα οποία

καίτοι ανώνυμα ήταν επαρκώς πειστικά για τη συνέχιση της έρευνας. Ο Rihoux εξήγησε ότι κανένας στην Επιτροπή δεν σκέφτηκε να πληροφορήσει τον ενάγοντα για τις απειλές που διατύπωσε ο Alder κατά την επίσκεψή του στην Επιτροπή στις 8 Νοεμβρίου 1974. Πράγματι, ο ενάγων εξαφανίστηκε χωρίς να γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τη διεύθυνσή του και δεν υπήρχε κανένας λόγος να πιστεύεται ότι θα επέστρεφε στην Ελβετία. Τέλος, από την πλευρά της Επιτροπής έγινε η σκέψη ότι οι απειλές του Alder ήταν απλώς « μπλόφα ».

24 Ο Pappalardo, που υπηρετεί στη ΓΔ IV από το Σεπτέμβριο του 1973, πρόσθεσε στην κατάθεση του Rihoux ότι κατά την επίσκεψή του στην Επιτροπή στις 8 Νοεμβρίου 1974 ο Alder ανέλυσε το περιεχόμενο του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα.

25 Ο Portmann κατέθεσε ότι ανέλαβε την υπεράσπιση του ενάγοντος κατόπιν εντολής του στις αρχές του 1975. Αρχικά, οι δικηγόροι του ενάγοντος ελάμβαναν εντολές μόνο από τον ίδιο τον ενάγοντα. Αργότερα, οι δικηγόροι ελάμβαναν πληροφορίες από την Επιτροπή, αλλά δεν τέθηκε ζήτημα συγκεκριμένων οδηγιών.

Η ένσταση παραγραφής

26 Η Επιτροπή προβάλλει κατ' ένσταση ότι η προβαλλόμενη με την αγωγή του ενάγοντος αξίωση έχει παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

27 Δεδομένου ότι η αγωγή βασίζεται επί διαφόρων περιστατικών που συνέβησαν σε διαφορετικές εποχές και των οποίων ο ενάγων έλαβε γνώση σε διαφορετικά χρονικά σημεία, δεν είναι δυνατό να κριθεί το βάσιμο της ένστασης παραγραφής, πριν εξεταστεί ποιο ή ποια από τα γεγονότα αυτά, αν υπάρχουν, είναι ικανά να θεμελιώσουν την εξωσυμβατική ευθύνη της Επιτροπής. Μόνο μετά την επίλυση του ζητήματος αυτού θα μπορέσει να προσδιοριστεί αν έχει συμπληρωθεί η πενταετής παραγραφή που προβλέπει το άρθρο 43 του Οργανισμού. Επομένως, πρέπει πρώτον να εξεταστούν οι λόγοι που αφορούν την ύπαρξη ευθύνης.

Επί της υπάρξεως ευθύνης

α) *Επί των παραβάσεων της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου και του καθήκοντος προειδοποιήσεως του ενάγοντος*

28 Ο ενάγων προβάλλει ότι οι σχέσεις μεταξύ αυτού και της Επιτροπής είχαν στην πραγματικότητα εμπιστευτικό χαρακτήρα, όπως προκύπτει σαφώς, αφενός, από την πρώτη επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 προς την Επιτροπή, αφετέρου, από τις συνομιλίες που είχε με τους υπαλλήλους της Επιτροπής κατά τη συνάντηση της 9ης Απριλίου 1973. Εξάλλου, η υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου απορρέει τόσο από τις γενικές αρχές που είναι κοινές στο δίκαιο των κρατών μελών όσο και από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στην Επιτροπή το άρθρο 214 της Συνθήκης και το άρθρο 20 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

29 Ειδικότερα, ο ενάγων παρατηρεί ότι το γεγονός ότι ανέφερε στην επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 ότι ήταν έτοιμος να επιβεβαιώσει ενόρκως ενώπιον του Δικαστηρίου την ακρίβεια της μαρτυρίας του σήμαινε ότι η ταυτότητα του πληροφοριοδότη δεν έπρεπε να αποκαλυφθεί παρά μόνο από τον ίδιο, αφού η Επιτροπή θα είχε περατώσει την έρευνά της και αφού το Δικαστήριο θα είχε επιληφθεί της υποθέσεως. Ο ενάγων ουδέποτε δήλωσε στην Επιτροπή ότι την απαλλάσσει από την υποχρέωση αυτή της τηρήσεως του απορρήτου έναντι αυτού μετά την αποχώρησή του από τη Roche. Τέλος, η συμπεριφορά της Επιτροπής αποδεικνύει ότι θεωρούσε ότι δεσμευόταν από την υποχρέωση αυτή. Έτσι, η ίδια η Επιτροπή επανειλημμένως σκόπιμα απέφυγε να κατονομάσει τον πληροφοριοδότη της — και αυτό μέχρι τις αρχές του 1975, οπότε αποκάλυψε ο Schlieder το όνομά του — χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ μεταγενέστερων ή προγενέστερων περιόδων από τη στιγμή κατά την οποία ο ενάγων εγκατέλειψε τη Roche.

30 Επομένως, αν η Επιτροπή είχε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος, παρέβη, κατά τη γνώμη του, την υποχρέωση αυτή σε τρεις κυρίως περιπτώσεις. Πρώτον, η αποκάλυψη των φωτοτυπιών των εγγράφων στους εκπροσώπους της Roche τον Οκτώβριο 1974 επέτρεψε στη Roche να συναγάγει από αυτές ότι ο ενάγων ήταν κατά πάσα πιθανότητα η πηγή των πληροφοριών. Δεύτερον, η Επιτροπή δεν προειδοποίησε τον ενάγοντα για τους κινδύνους που αναπόφευκτα διέτρεχε αν επανερχόταν στην Ελβετία. Κατά τον ενάγοντα, η Επιτροπή είχε καθήκον να τον προειδοποιήσει σχετικά, είτε μετά την παράδοση των εγγράφων στους εκπροσώπους της Roche είτε, εν πάση περιπτώσει, μετά την πρώτη επίσκεψη του Alder στην Επιτροπή το Νοέμβριο 1974, που επέτρεψε στην Επιτροπή να εκτιμήσει πλήρως την έκταση του κινδύνου αυτού. Σχετικά, ο ενάγων υπενθυμίζει ότι ο Alder είχε δηλώσει στους υπαλλήλους της

Επιτροπής ότι η Roche εξέταζε τη δυνατότητα υποβολής μηνύσεως κατά του πληροφοριοδότη και ότι ο δικηγόρος είχε μάλιστα αναλύσει το περιεχόμενο της σχετικής διατάξεως του ελβετικού ποινικού κώδικα. Τρίτον, τέλος, το Φεβρουάριο 1975 ο Schlieder κατονόμασε τον ενάγοντα ως τον πληροφοριοδότη της Επιτροπής.

31 Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι δεσμευόταν από οποιαδήποτε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου έναντι του ενάγοντος, μετά την αποχώρηση του τελευταίου από την εργασία του στη Roche. Σχετικά, βασίζεται κυρίως στη ρητή δήλωση του ενάγοντος, που περιλαμβάνεται στην επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 και σύμφωνα με την οποία μετά την αποχώρησή του από τη Roche θα ήταν έτοιμος να εμφανιστεί ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, δηλαδή όχι μόνο ενώπιον του Δικαστηρίου, για να επιβεβαιώσει ενόρκως τις δηλώσεις του. Εξάλλου, η συμπεριφορά του ενάγοντος μετά την αποχώρησή του από τη Roche έδωσε στην Επιτροπή βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι του ήταν αδιάφορο αν αποκαλυφθεί η ταυτότητά του ως πληροφοριοδότη, δεδομένου ότι ο ενάγων δεν είχε καν γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τη νέα του διεύθυνση. Το γεγονός ότι η Επιτροπή επανειλημμένως αρνήθηκε να αποκαλύψει την ταυτότητα του πληροφοριοδότη της δεν αποδεικνύει καθόλου ότι θεωρούσε ότι υπείχε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου· η συμπεριφορά της υπαγορεύτηκε αποκλειστικά από τη γενική πρακτική της που συνίσταται στο να μην αποκαλύπτει την ταυτότητα των πληροφοριοδοτών της.

32 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι παρέβη ενδεχόμενη υποχρέωση να τηρήσει μυστική την ταυτότητα του ενάγοντος. Η παράδοση των φωτοτυπιών στους εκπροσώπους της Roche δεν συνιστά τέτοια παράβαση, καθόσον το γεγονός ότι η Roche κατόρθωσε να εξακριβώσει την πηγή των εγγράφων εξετάζοντας τις φωτοτυπίες ήταν εντελώς απρόβλεπτο. Ο ενάγων ουδέποτε ζήτησε από την Επιτροπή να μην αποκαλύψει τα έγγραφα αυτά στη Roche. Αντίθετα, συναίνεσε στο να χρησιμοποιήσει η Επιτροπή τα εν λόγω έγγραφα στο πλαίσιο της έρευνας κατά της εταιρίας αυτής. Πάντως, όταν η Επιτροπή έκρινε αναγκαίο να τα επιδείξει στη Roche, μερίμνησε να εξαλείψει κάθε στοιχείο που θεωρούσε ικανό να αποκαλύψει την ιδιαίτερη πηγή τους. Επιπλέον, επρόκειτο για έγγραφα που δεν εμφάνιζαν καμιά προφανή σχέση με τον ενάγοντα, ο οποίος δεν θα μπορούσε να προσδιοριστεί παρά μόνο από πρόσωπο που είχε πολύ λεπτομερή γνώση της οργάνωσης και των δραστηριοτήτων της Roche. Ο ενάγων ουδέποτε προειδοποίησε την Επιτροπή για παρόμοιο κίνδυνο.

33 Όσον αφορά την ενδεχόμενη ύπαρξη καθήκοντος της Επιτροπής να προειδοποιήσει τον ενάγοντα, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τέτοιο καθήκον δεν μπορεί να συναχθεί από ενδεχόμενη υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου. Στην περίπτωση που πρόκειται

για αυτοτελή ισχυρισμό, η Επιτροπή προσθέτει ότι είναι αδύνατο να θεμελιωθεί κατά νόμο ότι είχε το καθήκον, μετά την επίσκεψη του Alder, να προειδοποιήσει τον ενάγοντα για τους κινδύνους που διέτρεχε αν επέστρεφε στην Ελβετία. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν είχε λόγο να πιστεύει ότι η Roche θα μπορούσε να εξακριβώσει ότι ο ενάγων ήταν ο πληροφοριοδότης. Τέλος, κατά την τηλεφωνική του επικοινωνία με τον Alder, στις αρχές Φεβρουαρίου 1975, ο Schlieder δεν αποκάλυψε τίποτε που να μην ήταν ήδη γνωστό στη Roche και στις ελβετικές αρχές, εφόσον ο ενάγων τότε είχε ήδη ομολογήσει ότι αυτός ήταν ο πληροφοριοδότης της Επιτροπής.

34 Όσον αφορά την ύπαρξη υποχρεώσεως τηρήσεως του απορρήτου, πρέπει να υπομνηστεί ότι το άρθρο 214 της Συνθήκης προβλέπει την υποχρέωση, κυρίως για τα μέλη και τους υπαλλήλους των οργάνων της Κοινότητας « να μην μεταδίδουν πληροφορίες που αποτελούν εκ φύσεως επαγγελματικά απόρρητα, ιδίως πληροφορίες σχετικές με επιχειρήσεις που αφορούν τις εμπορικές τους σχέσεις και τα κοστολογικά τους στοιχεία ». Καίτοι η διάταξη αυτή αφορά κυρίως τις πληροφορίες που συλλέγονται από επιχειρήσεις, η λέξη « κυρίως » δείχνει ότι πρόκειται για γενική αρχή η οποία έχει επίσης εφαρμογή σε πληροφορίες που παρέχουν φυσικά πρόσωπα, αν οι πληροφορίες αυτές είναι « εκ φύσεως » εμπιστευτικές. Αυτό ιδίως ισχύει στην περίπτωση των πληροφοριών που παρέχονται εντελώς οικειοθελώς, με την παράκληση όμως εμπιστευτικότητας προκειμένου να προστατευτεί η ανωνυμία του πληροφοριοδότη: το κοινοτικό όργανο που δέχεται να λάβει τις πληροφορίες αυτές υποχρεούται να τηρήσει τον όρο αυτό.

35 Όσον αφορά την προκειμένη υπόθεση, προκύπτει ήδη σαφώς από την επιστολή του της 25ης Φεβρουαρίου 1973 ότι ο ενάγων ζήτησε από την Επιτροπή να μην αποκαλύψει την ταυτότητά του. Επομένως, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η Επιτροπή υπείχε υποχρέωση έναντι του ενάγοντος να τηρήσει επί του σημείου αυτού το απόρρητο. Στην πραγματικότητα, η διαφορά που εξακολουθεί να υφίσταται μεταξύ των διαδίκων δεν αναφέρεται στην ύπαρξη της υποχρέωσης αυτής, αλλά μάλλον στο ζήτημα κατά πόσον η Επιτροπή υπείχε υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου μετά την αποχώρηση του ενάγοντος από την εργασία του στη Roche.

36 Σχετικά, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι με την παράκλησή του ο ενάγων δεν έθεσε καμιά προθεσμία μετά την οποία η Επιτροπή θα αποδεσμευόταν από την υποχρέωσή της τηρήσεως του απορρήτου ως προς την ταυτότητα του πληροφοριοδότη της. Καμιά σχετική ένδειξη δεν παρέχει το γεγονός ότι ο ενάγων ήταν πρόθυμος να εμφανιστεί ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου μετά την αποχώρησή του από τη Roche. Η μαρ-

τυρία ενώπιον δικαστηρίου συνεπάγεται την επίσημη κλήτευση του μάρτυρα, την υποχρέωση γι' αυτόν να απαντήσει στα τιθέμενα ερωτήματα και, αντιστοίχως, όλες τις δικονομικές εγγυήσεις. Η προσφορά του ενάγοντος να επιβεβαιώσει, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, την ακρίβεια των πληροφοριών του, δεν μπορεί επομένως να εκληφθεί ως γενική παραίτηση από την υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου που υπείχε η Επιτροπή. Ούτε και η μεταγενέστερη συμπεριφορά του ενάγοντος μπορεί να εκληφθεί υπό την έννοια αυτή.

37 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή έπρεπε να κρατήσει μυστική την ταυτότητα του ενάγοντος, ακόμη και αφού ο ενάγων θα είχε εγκαταλείψει τον εργοδότη του.

38 Μεταξύ των γεγονότων που επικαλείται ο ενάγων, η μόνη περίσταση, κατά την οποία η Επιτροπή αποκάλυψε απευθείας την ταυτότητα του πληροφοριοδότη της, ήταν η τηλεφωνική συνομιλία μεταξύ του Schlieder και του Alder στις αρχές Φεβρουαρίου 1975. Η συνομιλία αυτή έγινε, εντούτοις, αφού ο ενάγων είχε αποστείλει στην Επιτροπή ανώνυμη επιστολή με την οποία την πληροφορούσε για την κράτησή του και ζητούσε τη βοήθεια της Επιτροπής. Δύσκολα γίνεται αντιληπτό το ότι η Επιτροπή ανταποκρίθηκε στην παράκληση αυτή, χωρίς να επιβεβαιώσει, τουλάχιστον έμμεσα, ότι ο ενάγων ήταν πράγματι ο πληροφοριοδότης της. Εξάλλου, αποδείχτηκε εν συνεχεία ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο ο ενάγων είχε ήδη ομολογήσει στην ελβετική αστυνομία ότι έδωσε, τουλάχιστον προφορικά, πληροφορίες στην Επιτροπή, από τις αποφάσεις δε των ελβετικών δικαστηρίων συνάγεται ότι η επιβεβαίωση του γεγονότος αυτού από τον Schlieder δεν είχε αποφασιστική επίδραση στην καταδίκη του ενάγοντος. Η αποκάλυψη της ταυτότητας του ενάγοντος, κατά το χρονικό αυτό σημείο και υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του απορρήτου, ικανή να θεμελιώσει την ευθύνη της Επιτροπής έναντι του ενάγοντος.

39 Αντίθετα, όσον αφορά την παράδοση ρετουσαρισμένων φωτοτυπιών στους εκπροσώπους των θυγατρικών της Roche πρέπει να γίνει δεκτό ότι το γεγονός αυτό επέτρεψε στη Roche να αποκαλύψει τον ενάγοντα ως τον κυριότερο ύποπτο στη μήνυση που υπέβαλε ενώπιον της ελβετικής εισαγγελικής αρχής. Επομένως, αυτή ακριβώς η παράδοση εγγράφων προκάλεσε τη σύλληψη του ενάγοντος και παρέσχε εξάλλου στην αστυνομία και στα ελβετικά δικαστήρια σημαντικές αποδείξεις εναντίον του.

40 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι η παράδοση στην εταιρία Roche των φωτοτυπιών που της προμήθευσε ο ενάγων συνεπήγετο τον κίνδυνο να αποκαλυφθεί στην επιχείρηση αυτή η ταυτότητα του πληροφο-

ριοδότη. Για το λόγο αυτό, οι υπάλληλοι της Επιτροπής προσπάθησαν καταρχάς να λάβουν άλλες φωτοτυπίες των εν λόγω εγγράφων από τις θυγατρικές της Roche στο Παρίσι και στις Βρυξέλλες. Επειδή η προσπάθεια αυτή απέτυχε, η Επιτροπή ετοίμασε νέες φωτοτυπίες των εγγράφων που έκρινε ότι είχαν τις λιγότερες πιθανότητες να οδηγήσουν στην αποκάλυψη της ταυτότητας του ενάγοντος και μερίμνησε να εξαλείψει από τις φωτοτυπίες αυτές κάθε ένδειξη που θεώρησε ότι μπορούσε να φανερώσει στη Roche την πηγή τους. Πάντως, επειδή δεν γνώριζε την πρακτική της Roche, όσον αφορά τη διανομή των εν λόγω εγγράφων εντός της επιχείρησης, η Επιτροπή δεν μπορούσε να είναι βέβαιη ότι οι προφυλάξεις αυτές αρκούσαν για να εξαλείψουν κάθε κίνδυνο αποκαλύψεως της ταυτότητας του ενάγοντος μέσω των φωτοτυπιών που παραδόθηκαν κατ' αυτό τον τρόπο στη Roche. Η Επιτροπή, επομένως, παραδίδοντας τις φωτοτυπίες αυτές στη Roche, χωρίς να συμβουλευτεί σχετικά τον ενάγοντα, επέδειξε, εν πάση περιπτώσει, έλλειψη συνέσεως.

41 Δεν είναι πάντως αναγκαίο να κριθεί αν, αφού ληφθεί υπόψη η τότε κατάσταση και κυρίως οι πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή, η παράδοση των εγγράφων αρκεί για να θεμελιωθεί η ευθύνη της Κοινότητας, όσον αφορά τις συνέπειες από την αποκάλυψη της ταυτότητας του ενάγοντος ως πληροφοριοδότη. Αν κατά τη στιγμή της παράδοσης αυτής, η Επιτροπή δεν είχε απαραίτητα συνείδηση ως προς την έκταση του κινδύνου στον οποίο εξέθετε τον ενάγοντα, η επίσκεψη του Alder στις 8 Νοεμβρίου 1974 της παρέσχε αντίθετα όλες τις αναγκαίες σχετικές πληροφορίες. Μετά την επίσκεψη αυτή, η Επιτροπή γνώριζε ότι η Roche ήταν σταθερά αποφασισμένη να ανακαλύψει πώς τα εν λόγω έγγραφα περιήλθαν στην κατοχή της Επιτροπής και ότι η επιχείρηση ετοιμαζόταν να υποβάλει μήνυση κατά του πληροφοριοδότη βάσει του άρθρου 273 του ελβετικού ποινικού κώδικα, του οποίου ο Alder φρόντισε μάλιστα να αναλύσει το περιεχόμενο. Γνώριζε επίσης ότι υπήρχε η δυνατότητα να επιτύχει από τη Roche τη δέσμευση να μην προβεί σε καμιά ενέργεια κατά του πληροφοριοδότη, αν η Επιτροπή αποκάλυπτε την ταυτότητα του τελευταίου, δυνατότητα της οποίας δεν μπορούσε πάντως να κάνει χρήση χωρίς τη συγκατάθεση του ενάγοντος.

42 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν μπορούσε να περιοριστεί μόνο στη σκέψη ότι υπήρχαν ελάχιστες πιθανότητες να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του ενάγοντος και ότι αυτός ουδέποτε προφανώς θα επέστρεφε στην Ελβετία και ότι, εν πάση περιπτώσει, οι ελβετικές αρχές δεν είχαν την πρόθεση να κινήσουν την ποινική διαδικασία κατά του ενάγοντος. Αντίθετα, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει όλα τα δυνατά μέτρα για να προειδοποιήσει τον ενάγοντα, ώστε να του επιτρέψει έτσι να λάβει τα δικά του μέτρα υπό το φως των πληροφοριών που έδωσε ο Alder και να τον συμβουλευτεί ως προς την ακολουθητέα γραμμή σχετικά με τις προτάσεις του Alder.

43 Καίτοι είναι αλήθεια ότι ο ενάγων δεν άφησε καμιά ακριβή διεύθυνση που να επιτρέπει στην Επιτροπή να επικοινωνεί εύκολα μαζί του, με την από 25 Φεβρουαρίου 1973 επιστολή του είχε ήδη εκδηλώσει την πρόθεσή του να δημιουργήσει δική του επιχείρηση κρέατος στην Ιταλία, κοντά στη Ρώμη. Ακόμη και ελλείψει άλλων λεπτομερειών, η πληροφορία αυτή θα επέτρεπε στην Επιτροπή να διενεργήσει έρευνες προκειμένου να ανακαλύψει τον τόπο διαμονής του ενάγοντος. Όμως, είναι βέβαιο ότι η Επιτροπή ούτε καν προσπάθησε να ανεύρει τον ενάγοντα, παρόλο που άφησε να παρέλθει ένας σχεδόν μήνας πριν ανακοινώσει στον Alder την οριστική της άρνηση να συζητήσει την προέλευση των εγγράφων που είχε στην κατοχή της, άρνηση η οποία είχε ως συνέπεια την υποβολή μηνύσεως της Roche στην ελβετική εισαγγελική αρχή.

44 Επομένως, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να επιδείξει κάθε επιμέλεια για να διαβιβάσει στον ενάγοντα τις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της, μετά την επίσκεψη του Alder στις 8 Νοεμβρίου 1974, καίτοι η διαβίβαση αυτή ήταν ικανή να προλάβει ή, τουλάχιστον, να περιορίσει τη ζημία που μπορούσε να προκύψει από την αποκάλυψη της ταυτότητας του ενάγοντος από τα έγγραφα που παρέδωσε στη Roche, υπέχει ευθύνη έναντι του ενάγοντος για την εν λόγω ζημία.

β) *Επί του καθήκοντος να συμβουλεύσει τον ενάγοντα, όσον αφορά τη Σύμβαση Προασπίσεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*

45 Τέλος, ο ενάγων προβάλλει ότι αναλαμβάνοντας την υποχρέωση, κατά τον Απρίλιο του 1975 να συμβουλεύει το δικηγόρο Bollag σχετικά με την προετοιμασία της υπεράσπισης του ενάγοντος, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να επιδείξει επιμέλεια έναντι αυτού, που συνίστατο στο να τον συμβουλεύει κατά πρόσφορο τρόπο. Όμως, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αυτή, διότι παρέλειψε να πληροφορήσει τον ενάγοντα εγκαίρως για το δικαίωμά του να ασκήσει προσφυγή ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

46 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ουδέποτε ανέλαβε την υποχρέωση να συμβουλεύει τον ενάγοντα ή το δικηγόρο του, όσον αφορά τη δυνατότητα προσφυγής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Απλώς, κατέβαλε τα δικαστικά έξοδα για την υπεράσπιση του ενάγοντος, επαφεθείσα στους δικηγόρους του για να τον συμβουλεύουν.

47 Ο ισχυρισμός αυτός είναι προφανώς αβάσιμος. Από τη δικογραφία, ιδίως δε από τη μαρτυρία του Portmann, προκύπτει ότι ο ίδιος ο ενάγων είχε διορίσει τους δικηγόρους του για την υπεράσπισή του και ότι οι δικηγόροι έλαβαν οδηγίες μόνο από τον ενάγοντα. Η Επιτροπή περιορίστηκε να παράσχει τις αιτηθείσες πληροφορίες, κυρίως ως

προς τη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών που συνήφθη μεταξύ της Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και, αφετέρου, στην πληρωμή των δικαστικών εξόδων. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου η Επιτροπή δεν είχε καμιά πρόσθετη υποχρέωση και, επομένως, δεν επέδειξε καμιά αμέλεια μη δίνοντας συγκεκριμένες οδηγίες στους δικηγόρους του ενάγοντος για την υπεράσπισή του και μη συμβουλεύοντάς τον απευθείας ως προς το ζήτημα αυτό.

Επί της παραγραφής της προβαλλόμενης με την αγωγή αξίωσης

48 Κατά την Επιτροπή, η αξίωση του ενάγοντα έχει εν πάση περιπτώσει παραγραφεί, δυνάμει του άρθρου 43 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Όλα τα περιστατικά στα οποία ο ενάγων στήριξε την αγωγή του συνέβησαν πέντε και πλέον έτη πριν από την έγερσή της. Το άρθρο 43 δεν απαιτεί να είχε λάβει ο ενάγων εγκαίρως γνώση των περιστατικών αυτών. Εν πάση περιπτώσει, ο ενάγων είχε επαρκώς γνώση των περιστατικών αυτών ώστε να προβάλει τα ενδεχόμενα δικαιώματά του μετά τις πληροφορίες που έλαβε από την ελβετική αστυνομία κατά τις ανακρίσεις και, το αργότερο, από το περιεχόμενο των ελβετικών δικαστικών αποφάσεων.

49 Ο ενάγων υποστηρίζει ότι γενικά έλαβε γνώση των περιστατικών που ο ίδιος επικαλείται μόλις το 1980, αφού ο νέος του δικηγόρος Diefenbacher είχε την ευκαιρία να μελετήσει τη δικογραφία της ποινικής διαδικασίας. Δεν είχε δώσει πίστη στις πληροφορίες της ελβετικής αστυνομίας και δεν μπόρεσε να αναγνώσει τις ελβετικές δικαστικές αποφάσεις που είχαν συνταχθεί στη γερμανική. Εν πάση περιπτώσει, δεν είχε καμιά δυνατότητα να πληροφορηθεί τα περιστατικά που σχετίζονται με την πραγματοποιηθείσα στις 8 Νοεμβρίου 1974 επίσκεψη του Alder στην Επιτροπή.

50 Κατά το άρθρο 43 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, « αξιώσεις κατά της Κοινότητας στο πεδίο της εξωσυμβατικής ευθύνης παραγράφονται μετά πέντε έτη από της επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος ». Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι η παραγραφή δεν μπορεί να αντιταχθεί στο θύμα της ζημίας που δεν μπόρεσε να λάβει έγκαιρα γνώση του γενεσιουργού της ζημίας αυτής και κατ' αυτό τον τρόπο δεν διέθετε εύλογη προθεσμία για να ασκήσει την αγωγή του ή να υποβάλει την αίτησή του πριν από την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής.

51 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο στηρίζει το συμπέρασμά του, όσον αφορά την ευθύνη της Κοινότητας, στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προσπάθησε

να πληροφορήσει και να συμβουλεύσει τον ενάγοντα μετά την επίσκεψη του Alder της 8ης Νοεμβρίου 1974. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση του περιστατικού αυτού μόλις κατά την έρευνα της παρούσας αγωγής, καθόσον η επίσκεψη του Alder αναφέρεται για πρώτη φορά στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής. Επομένως, δεν είχε τη δυνατότητα να προβάλει, για το λόγο αυτό, την ύπαρξη ευθύνης της Κοινότητας πριν από την κανονική ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας παραγραφής.

52 Άρα, η ένσταση της Επιτροπής πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αποκαταστάσεως της ζημίας

53 Πρέπει, επομένως, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Κοινότητα υποχρεούται καταρχήν να αποκαταστήσει τη ζημία που προέκυψε από την αποκάλυψη της ταυτότητας του ενάγοντος μέσω των εγγράφων τα οποία η Επιτροπή παρέδωσε στη Roche. Πάντως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ευθύνη της Επιτροπής μετριάζεται λόγω των ασυνέτων ενεργειών του ίδιου του ενάγοντος. Πράγματι, ο ενάγων δεν πληροφόρησε την Επιτροπή για τη δυνατότητα να συναχθεί από τα ίδια τα έγγραφα η ταυτότητά του ως πληροφοριοδότη, καίτοι ήταν ο πλέον κατάλληλος για να διαγνώσει και εξουδετερώσει τον κίνδυνο αυτό. Επίσης, δεν ζήτησε από την Επιτροπή να τον ενημερώνει για την εξέλιξη της έρευνας κατά της Roche, κυρίως δε για την ενδεχόμενη χρησιμοποίηση των εγγράφων κατά τη σχετική έρευνα. Τέλος, επέστρεψε στην Ελβετία, χωρίς να προσπαθήσει να ενημερωθεί σχετικά, καίτοι έπρεπε να έχει συνείδηση των κινδύνων στους οποίους εξετίθετο, βάσει της ελβετικής νομοθεσίας, συνεπεία της συμπεριφοράς του έναντι του πρώην εργοδότη του.

54 Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο ίδιος ο ενάγων συνέβαλε ευρέως στη ζημία που υπέστη. Το Δικαστήριο κρίνει δίκαιο, ενόψει της συμπεριφοράς αντιστοίχως της Επιτροπής και του ενάγοντος, να κατανείμει εξίσου την εν λόγω ευθύνη μεταξύ των δύο διαδίκων.

55 Από το σύνολο των προηγούμενων σκέψεων προκύπτει ότι η Επιτροπή πρέπει να καταδικαστεί να αποκαταστήσει, μέχρι ποσοστού 50 %, τη ζημία που υπέστη ο ενάγων λόγω του ότι κατέστη δυνατό να προσδιοριστεί ως πηγή των πληροφοριών σχετικά με τις αντιστρατευόμενες τον ανταγωνισμό μεθόδους της Roche, να απορριφθεί δε η αγωγή κατά τα λοιπά. Ο προσδιορισμός του ποσού της αποζημίωσης θα γίνει είτε με κοινή συμφωνία των διαδίκων είτε, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, από το Δικαστήριο.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας προσωρινώς, αποφασίζει:

1) **Καταδικάζει την Επιτροπή να αποκαταστήσει, μέχρι ποσοστού 50 %, τη ζημία που υπέστη ο ενάγων, λόγω του ότι κατέστη δυνατό να προσδιοριστεί ως πηγή των πληροφοριών, οι οποίες ώθησαν την Επιτροπή να επιβάλει πρόστιμο στον πρώην εργοδότη του ενάγοντος, την ελβετική εταιρία Hoffmann-La Roche, για ορισμένες αντιστρατευόμενες τον ανταγωνισμό μεθόδους.**

2) **Απορρίπτει την αγωγή κατά τα λοιπά.**

3) **Οι διάδικοι πρέπει να γνωστοποιήσουν στο Δικαστήριο, εντός προθεσμίας εννέα μηνών από την έκδοση της απόφασης, το ποσό της αποζημίωσης που θα καθοριστεί με κοινή συμφωνία.**

4) **Σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας, οι διάδικοι πρέπει να υποβάλουν στο Δικαστήριο, εντός της ίδιας προθεσμίας, τα αιτήματά τους με τα σχετικά αριθμητικά στοιχεία.**

5) **Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.**

Mackenzie Stuart Everling Bahlmann Joliet

Bosco Koopmans Due Galmot O'Higgins

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Νοεμβρίου 1985.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart